

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 8 (717)

KRONIKA

Ateities komitetas dalyvauja, rengiant Jungtinių Tautų ateities darbotvarkę

Prof. Raimundas Lopata

„Seimo Ateities komitetas dalyvauja, rengiant Jungtinių Tautų Deklaraciją dėl ateities kartų. Jungtinių Tautų iniciatyvos dėl

globalios darbotvarkės atnaujinimo bus svarstomos gegužės mėnesį Seime vykstančiame globaliame parlamentiniame kongrese „Pasaulio ateitis“, – akcentavo Ateities komiteto pirmininkas prof. Raimundas Lopata. – Jungtinių Tautų iniciatyvos dėl pasaulio ateities liečia mus visus, todėl turime sutelkti visų valdžios šakų pastangas, kad Lietuvoje būtų užtikrintas sklandus Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimas.“

2023 m. pasiekta Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. pusiaukelė. Jungtinės Tautos pradėjo Darnaus vystymosi darbotvarkės atnaujinimo procesą, kurio svarbiausi žingsniai bus Darnaus

vystymosi tikslų viršūnių susitikimas 2023 m. rugsėjį ir Ateities viršūnių susitikimas 2024 m. rugsėjį. Komiteto posėdyje išklaušyta atsakingų institucijų informacija, kaip Lietuvai sekasi įgyvendinti Darnaus vystymosi tikslus ir kaip rengiamasi Jungtinių Tautų ateities darbotvarkės atnaujinimui. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

JAV politologas, Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumų dalyvis
dr. Darius Udrys (žr. 6 p.)

ŠIAME NUMERYJE

Ko Lietuva turi mokytis iš Italijos? ● 2 p.

Vilniaus universiteto mokslininkų atradimai – žurnale „Nature“ ● 2 p.

Po rinkimų – naujovės savivaldos sistemoje. Tačiau iki tikros savivaldos – dar toli ● 2, 4, 5 p.

Tęsiame pasakojimą apie Lietuvos švietimo sistemą ● 3 p.

Lietuvos universitetų ryšiai su alumnais ● 5 p.

Išėjimo politologas Darius Udrys – Vytauto Kavolio tarpdisciplininės profesūros programoje ● 6 p.

Išėjimo lietuvių pagalba Lietuvai, 1918 metais atkuriant nepriklausomą valstybę ● 6–7 p.

Artimiausi mokslo renginiai Lietuvoje ● 9 p.

Naujos knygos ● 10–11 p.

Parodos ● 11–12 p.

Eilės apie Lietuvos ateitį ● 12 p.

Sakartvelo prezidentė lankėsi Okupacijų ir laisvės kovų muziejuje

Dr. Raimundas Kaminskas

Balandžio 3 d. Vilniuje, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) Okupacijų ir laisvės kovų muziejuje lankėsi Sakartvelo prezidentė Salome Zourabichvili kartu su Sakartvelo parlamento nare, Gynybos ir saugumo komiteto pirmininke pavaduotoja, Draugystės su Lietuva grupės nare Teona Akubardija bei Sakartvelo parlamento „Piliečių“ frakcijos pirmininke Aleksandre Elishashvili. Aukštus svečius lydėjo nepaprastoji ir įgaliotoji Sakartvelo ambasadorė Lietuvos Respublikoje Salome Shapakhidze.

Svečius pasitiko LGGRTC Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus direktorius Remigijus Černius, jo patarėja muziejinei veiklai Ramunė Driaučiušaitė, LGGRTC generalinio direktoriaus pavaduotojas Vytautas Lukšys. Ekskursiją po muziejų vedė LGGRTC darbuotojas Arūnas Borisas. Ekskursijos pabaigoje Sakartvelo prezidentei ir šios šalies ambasadorėi Lietuvoje buvo įteiktos atminimo dovanos, o prezidentė įspūdžius išsakė svečių knygoje.

2018 m. pirmąją į Sakartvelo prezidento postą išrinkta moterimi tapusi S. Zourabichvili yra buvusi prancūzų diplomatė, turinti daugiau nei penkiasdešimt metų diplomatinės veiklos patirtį. Ji gimė Prancūzijoje, pabėgėlių iš Sakartvelo šeimoje. ■

Sakartvelo prezidentė Okupacijų ir laisvės kovų muziejuje

Sakartvelo prezidentė paliečia įrašą svečių knygoje. R. Kaminsko nuotr.

Mokykimės iš Italijos

Remiantis naujuoju Italijos premjerės Giorgia Meloni partijos Fratelli d'Italia siūlomą įstatymu, gyventojai ir įmonės, vietoj italų kalbos vartojantys anglų kalbą, gali būti nubausti iki 100 tūkst. eurų bauda. Naujasis įstatymo projektas taikomas visoms užsienio kalboms, tačiau ypač nukreiptas prieš angliškų žodžių vartojimą, kuris, kaip sakoma, „žemina ir menkina“ italų kalbą. Taip siekiama stiprinti ir išsaugoti šalies kultūrinę tapatybę bei kalbą. Skirdama baudas, vyriausybė tikisi paskatinti ne tik labiau gerbti italų kalbą, bet ir kad ji būtų vartojama dažniau. Įstatymo projekte taip pat reikalaujama, kad asmenys, einantys viešąsias pareigas, gerai mokėtų rašytinę ir sakytinę italų kalbą.

Įmonės turės prisitaikyti

Draudimas taip pat apima ir anglų kalbos vartojimą oficialiuose dokumentuose, todėl užsienio bendrovės būtų priverstos pateikti dokumentus, pavyzdžiui, vidaus taisyklių ir darbo sutarčių versijas, italų kalba. Net įmonės, kuriose dirba ir itališkai nekalbantys darbuotojai, vis tiek pirmiausia turėtų

Šventojo Petro Bazilika Vatikane

vartoti italų kalbą. Remiantis šiuo siūlymu, užsieniečiai būtų skatinami mokytis italų kalbos. Italų kalba bus privaloma šalyje

„užsiimant prekyba ir teikiant paslaugas“. Už įstatymo pažeidimą gresia baudos nuo 5 iki 100 tūkst. eurų.

Teisingai ištarti žodžius

Siūlomame įstatyme numatoma, kad Kultūros ministerija įsteigtų komitetą, užtikrinantį „taisyklingą italų kalbos vartojimą ir tarimą“ mokyklose, žiniasklaidoje, prekyboje ir reklamoje. Pavyzdžiui, patiekalo „bruschetta“ (tariama: briusketta) ištaramas „briušetta“ galėtų būti laikomas pažeidimu ir baudžiamas pagal įstatymą.

Šios italų kalbos apsaugos priemonės taip pat yra vyriausybės pastangų apsaugoti šalį dalis. Italija jau ėmėsi veiksmų, kad apsaugotų savo maisto kultūrą nuo Europos Sąjungos (ES) įtakos. Ji uždraudė vadinamuosius sintetinius arba ląstelių pagrindu pagamintus maisto produktus. Tai padaryta įsigaliojus ES reglamentui, kuriuo leidžiama naudoti vabzdžius miltuose, duonoje ir makaronuose, kaip „leistiną naują maisto produktą plačiai visuomenei“. Taigi naudoti vabzdžių miltus picoms gaminti Italijoje uždrausta. Šaltinis: samnnytt.se

LIETUVOS MOKSLININKŲ PRIPAŽINIMAS

Vilniaus universiteto mokslininkų tyrimas – žurnale „Nature“

Daugiausia cituojamame ir viename įtakingiausių pasaulyje mokslo žurnale „Nature“ buvo publikuotas Vilniaus universiteto (VU) Gyvybės mokslų centro (GMC) profesoriaus Virginijaus Šikšnysio komandos ir Kopenhagos universiteto mokslininkų straipsnis „TnpB – minimali struktūrinė Cas12 nukleazų šeimos šerdis“ („*TnpB Structure Reveals Minimal Functional Core of Cas12 Nuclease Family*“). CRISPR-Cas nukleazės, tokios kaip Cas9 ar Cas12, dar vadinamos genų žirkklėmis, sukėlė proveržį genomo redagavimo srityje. Jos leidžia tiksliai redaguoti genomus ir ištaisyti ligas sukeliančias mutacijas, tačiau Cas9 ar Cas12 dydis riboja jų pristatymą tikslesnėse ląstelėse, panaudojant su adenovirusais susijusius virusus (*Adeno-associated viruses*, AAV), kurie jau naudojami genų terapijoje.

2021 m. „Nature“ žurnale publikuotame straipsnyje VU GMC mokslininkai aprašė jų atrastą naujos klasės genų žirkles, vadinamas TnpB, susijusias su mobiliomis genomo elementais – transpozonais, ir parodė, kad jos yra mažiausios iki šiol žinomos nukleazės, kurios gali būti pritaikytos efektyviam genų redagavimui. Tačiau iki šiol buvo neži-

Prof. Virginijus Šikšnys. Justino Auškėlio nuotr.

noma, kokia yra TnpB baltymo struktūrinė sandara.

„Ši nauja 2023 m. „Nature“ publikacija yra nuoseklus ir ilgo darbo rezultatas, kuris rodo Lietuvos mokslininkų potencialą gyvybės mokslų srityje ir gebėjimą būti tarp mokslo lyderių. Tyrimas parodė, kokia yra TnpB genų žirklių sandara ir kaip jos veikia, o tai sukuria prielaidas tolesnei kryptingai TnpB komplekso inžinerijai, siekiant paversti jas terapiniu įrankiu genetinėms ligoms gydyti“, – teigia prof. V. Šikšnys.

VU mokslininkai, pasitelkdami krioelektroninę mikroskopiją (cryo-EM), nustatė mažiausios programuojamos endonukleazės TnpB trimates struktūras, kurios kartu su

biocheminiais tyrimais leido paaiškinti, kaip TnpB genų žirkklės geba tiksliai atpažinti ir kirpti DNR taikinius. Struktūriniai tyrimai parodė, kad su TnpB baltymu susijungusi ilga RNR molekulė sudaro sudėtingą trimatę struktūrą, kuri ne tik padeda atpažinti DNR taikinį, bet ir kontroliuoja TnpB DNR kirpimo aktyvumą. Struktūrų palyginimas ir bioinformatinė analizė atskleidė, kad TnpB yra Cas12 nukleazų šeimos pirmtakas ir sudaro Cas12 struktūrinę-funkcinę šerdį.

Kaip pažymėjo vienas straipsnio autorių dr. Giedrius Sasnauskas, šio tyrimo sėkmę nulėmė keli dalykai. „Pirmiausia – aktualus tyrimų objektas ir VU GMC biochemikų, molekulinė biologų, bioinformatikų ir kolegų iš Danijos bendradarbiavimas. Bet svarbiausia, kad šiuos tyrimus galėjome atlikti Lietuvoje panaudodami VU GMC esantį krioelektroninį mikroskopą“, – sako tyrėjas. Tyrimus atliko VU GMC mokslininkų kolektyvas: dr. Giedrius Sasnauskas, dr. Giedrė Tamulaitienė, dokt. Gytis Drupeika, dr. Arūnas Šilanskas, dr. Darius Kazlauskas, prof. Česlovas Venclovas, dr. Tautvydas Karvelis ir prof. Virginijus Šikšnys. Prie tyrimų taip pat prisidėjo Kopenhagos universiteto

Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centras. Jono Ratkevičiaus nuotr.

mokslininkai dr. Arturo Carabias ir prof. Guillermo Montoya. Šiuos tyrimus finansavo Novozyme grantas (prof. V. Šikšniui), Lietuvos mokslo taryba (S-MIP-21-8), Novo Nordisk fondas (NNF14CC0001, NNF0024386, NNF17SA0030214, NNF18OC0055061) ir Lundbeck fondas (R380-2021-1448).

„Nature“ – prestižinių mokslo žurnalų sąrašo viršūnėje esantis ir daugiausia cituojamas tarptautinis savaitinis žurnalas, skelbiantis geriausius recenzuojamus tyrimus, apimančius visas mokslo ir technologijų sritis. Tyrimai atrenkami, atsižvelgiant į jų originalumą, svarbą, tarpdiscipliniškumą, aktualumą, prieinamumą ir netikėtus išvadas.

VALSTYBĖS AKTUALIJOS

Savivaldybių taryboms ir merams – nauji įgaliojimai

Kovo mėnesį savivaldos rinkimuose išrinktus naujus savivaldybių tarybų narius ir merus pasitiks pokyčiai. Balandžio 1 d. įsigaliojo Vietos savivaldos įstatymo pakeitimai, pagal kuriuos bus pradėtas taikyti naujas mero ir tarybos įgaliojimų modelis. Šia proga pakalbino Seimo narius, dirbusius naująjį modelį rengusioje darbo grupėje, – Teisės ir teisėtvarkos ko-

miteto narį **Andrių Vyšniauską** ir Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narį **Eugenijų Sabutį**.

Naująjį modelį rengusios darbo grupės narys, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto narys Andrius Vyšniauskas tvirtina, kad naujasis modelis labiau atitinka žmonių lūkesčius, nes merai turės realius administracinius įgaliojimus. „Tai reiškia, kad jie

iš tikrųjų galės įgyvendinti tai, ką pažada. Naujasis modelis išgrynina atsakomybę ir funkcijas, todėl bus daug aiškiau, kas ir už ką savivaldoje atsakingas, o merai nebegalės sakyti, kad taryba jiems kažko neleidžia“, – Informacijos ir komunikacijos departamento Spaudos biurui sakė politikas. Pasak A. Vyšniausko, meras turės savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus,

bus atsakingas už įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą.

Kaip teigė A. Vyšniauskas, tarybos turės didžiąją dalimi panašias darbinės funkcijas, tik sumažės jų įtaka, skiriant vykdomosios valdžios pareigūnus. „Taryba priims svarbiausius sprendimus ir turės plačias

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Tautos ugdymo sistema: pasirengimas prasmingam gyvenimui

Jonas Jasaitis

Tęsinys. Pradžia – Nr. 3 (712)

1930–1931 m. veikė 10 mokytojų seminarijų: 6 valstybinės ir 4 privačios. 1935 m. Klaipėdoje įsteigtas Pedagoginis institutas. Naciams okupavus Klaipėdą, institutas perkeltas į Panevėžį, vėliau – į Vilnių. Kasmet būdavo parengiama per tris šimtus naujų mokytojų.

Sparčiai augo progimnazijų, gimnazijų ir kitų aukštesniųjų mokyklų tinklas, mokytojų skaičius jose perkopė 1 300. Įkūrus Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universitetą, labai paspartėjo mokytojų rengimas. Iki Antrojo pasaulinio karo beveik visi aukštesniųjų mokyklų mokytojai įgijo reikiamą išsilavinimo cenzą. Kūrėsi ir specializuotos mokyklos: komercinės, dailiųjų amatų, žemės ūkio, pienininkystės ir namų ruošos, miškininkų ir sodininkystės, prekybos ir kt. Kai kurias tokias paskirties mokyklas administravo Susisiekimo, Žemės ūkio, Vidaus reikalų, Krašto apsaugos ministerijos. Švietimo ministerijos žinioje liko muzikos ir meno mokyklos.

Koks dėmesys buvo skiriamas visuomenės švietimui, rodo aukštojo mokslo sistemos kūrimas. 1918 m. Lietuvoje nebuvo likusi nė viena aukštoji mokykla. Tačiau dar nesibaigus kovoms dėl valstybės teritorijos išsaugojimo, 1919 m. spalį Kaune įkurti Aukštieji kursai, kurių pagrindu 1922 m. paskelbta apie Lietuvos universiteto įkūrimą. Kaip minėta, šis universitetas simboliškai susietas su senuoju Vilniaus universitetu, likusiu Lenkijos aneksuotoje teritorijoje. Iki 1940-ųjų buvo kuriami nauji fakultetai, stiprinama jų edukacinė ir mokslinio tyrimo bazė. Paskutiniuoju laisvojo Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi (iki prasidedant sovietų okupacijai) buvo prof. Stasys Šalkauskis. Atgavus Vilnių ir reorganizavus Stepono Batoro universitetą, veikusių lenkų valdymo metais, rektoriumi iki 1944 m. vasaros buvo prof. M. Biržiška.

Tačiau šis universitetas nebuvo vienintelė aukštoji mokykla nepriklausomoje Lietuvoje. 1921–1940 m. veikė Aukštieji karininkų kursai, 1924 m. Dotnuvoje įkurta Žemės ūkio akademija, 1935 m. – Dailės institutas, 1936 m. Vilijampolėje – Veterinarijos akademija. Veikė dvi muzikos konservatorijos – Klaipėdoje (1925–1930) ir Kaune (1933–1941). 1934 m. Klaipėdoje įkurtas Prekybos institutas. Naciams užgrobus Klaipėdą, šis institutas nuo 1939 m. veiklą tęsė Šiauliuose. 1935–1938 m. Kaune veikė Aukštieji fizinio lavinimo kursai. Nemažai studentų mokėsi užsienio aukštosiose mokyklose: Vokietijoje, Austrijoje, Šveicarijoje, vėliau – Prancūzijoje, Belgijoje, Anglijoje. Kaip pažymėta „Lietuvių enciklopedijos“ XV tome (Bostonas, JAV, 1968), kunigai tobulinosi Italijoje, muzikai – Čekijoje, karininkai – Čekijoje ir Belgijoje.

Antroji Respublika (nuo 1990 m.)

Nereikia manyti, kad pastangos išsaugoti Lietuvą, kaip tautos namus, apsiriboję tik ginkluotu pasipriešinimu. Nepaisant milžiniškų okupacinio režimo pastangų, okupantams nepavyko pakeisti neigiamo visuomenės požiūrio į vadinamąją „socializmo statybą“. Nors pirmaisiais pokario metais suvalstybinus žemę ir likvidavus privačias įmones bei vykdant masinius gyventojų trėmimus, buvo sunaikinta nepriklausomybės metais susiformavusi ūkininkų ir neagrarinio verslo savininkų klasė, visgi nepavyko ištrinti savarakiškos valstybės idėjos iš visuomenės atminties. Okupantų nuolat kartotas teiginys, kad 1918–1940 m. Lietuva buvo atsilikusi agrarinė valstybė, neužgožė tais metais užaugusių ir išsilavinimą įgijusių gyventojų patirties, patikėjusių į žiliu okupantų melu buvo vos vienas kitas.

Okupantai labiausiai siekė paveikti visuomenę per jų kuriamą sovietinio švietimo turinį. Iš mokymo programų ir vadovėlių buvo išbraukta visa teigiama informacija apie nepriklausomybės laikotarpį, vietoje jos sukišant ideologiškai apdorotus primityvius tekstus apie „socializmo laimėjimus“. Ne tik istorijos ir literatūros, bet ir fizikos, chemijos, biologijos vadovėliuose bandyta įrodyti, kad „viską išrado Rusijos atstovai“. I. Polzunovas, A. Popovas, „akademikas“ T. Lysenka, o naujas, neva labai produktyvių vaismedžių veisles išvedė savamokslis Ivanas Mičiurinas ir pan.

Šiuose tekstuose buvo prikimšta klaidinančių teiginių

apie geležinkelių ir aviacijos transporto priemonių, radijo ir pan. išradimus. Tačiau neliko net menkiausias užuominos apie Antano Gustaičio sukurtus lėktuvus, fizikos ir fizikinės chemijos pradininką Lietuvoje prof. Vincą Čepinskį, eksperimentinės fizikos kūrėją Antaną Žvironą, ekonomistą ir sociologą Joną Praną Aleksą, taip pat pražudytą tremtyje Sibire, inžinierių Steponą Kairį, biologą Juozą Tonkūną ir kt.

Po Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje dar likusi inteligentija, kurios žymią dalį sudarė Vytauto Didžiojo universiteto absolventai, dirbę mokyklose, nebuvo linkusi prisidėti prie mokyklų rusinimo. Iš jų pokario moksleiviai gaudavo žinių apie lietuvių literatūrą ir istoriją, išgirdavo jų asmeniškų įspūdžių apie Lietuvą išdavusius ir dabar okupacinei administracijai tarnaujančius kolaborantus: Antaną Venclovą, Justą Paleckį, Petrą Cvirką.

Tautinės mokyklos koncepcijos kūrimas

Pedagogikos (pirmasis pavadinimas – Mokyklų, įkurtas 1958 m.) mokslinio tyrimo institutas buvo unikali institucija sovietmečio Lietuvoje. Nors dokumentuose, apibrėžiančiuose jo funkcijas, buvo surašytos standartinės frazės apie besimokančio jaunimo komunistinį ugdymą, institutas praktiškai per visą jo veiklos laikotarpį buvo tapęs svarbiausia Lietuvos mokyklos tautinių bruožų išsaugojimo, apsaugos nuo jos surusavimo įstaiga. Esu išsaugojęs instituto 10-mečio (1968 m. gegužė) vinjetę. Iš jos žvelgiantys mokslininkai net pagal labai ribotas okupacinio režimo galimybes padarė labai daug, kad tautoje neužgestų laisvos minties ir nepriklausomybės vizija. Jų dėka, vos tik atsiradus pirmai laisvėjimo galimybei, iškilio Sąjūdžio fenomenas.

Tenka priminti, kad būtent švietimas buvo ta sritis, kurioje pirmiausia išryškėjo tautos kultūros paveldo ir minties laisvės idėjos. Pirmieji būsimos Persitvarkymo Sąjūdžio veiklos kontūrai išryškėjo neformaliuose susitikimuose, kurie vyko tuometinėje Švietimo ministerijoje ir kurybinėse (rašytojų, kompozitorių, dailininkų, mokslininkų) organizacijose. Šis institutas palaikė pastovius mokslinio bendradarbiavimo ryšius su analogišku Estijos institutu. Todėl nenuostabu, kad vos tik pasirodžiusi estų autoriaus knygutė apie Estijos švietimo pertvarką, kuri tuo pat metu buvo išversta ir išplatinta Lietuvoje, tapo Lietuvos mokyklos reformų skatinimo įrankiu.

Žinoma, pirminė partinė (komunistų) organizacija griebsi iniciatyvos suvaldyti pertvarkos idėjas. Jos nurodymu Pedagogikos mokslinio tyrimo institute buvo įkurta Mokyklų pertvarkos laboratorija, kuriai vadovauti paskirta aktyvi šios organizacijos narė. Tačiau faktinė reformų organizatore dar iki laboratorijos įkūrimo jau buvo tapusi dr. Meilė Lukšienė. Planuojamos pertvarkos esminiai teiginiai buvo išdėstyti „Tautinės mokyklos koncepcijoje“. Joje pasakyta: „Atgimstančiai tautai reikia atitinkamos kultūrinės savimonės bei lygio žmogaus, kuris galėtų pats atsinaujinti ir atnaujinti visuomenę. Tokio žmogaus ugdymas – naujosios švietimo sistemos uždavinys.“

Vienas iš esminių švietimo koncepcijos teiginių: „Šeima yra lemiamas žmogaus asmenybės formavimo veiksnys. Tai viena iš svarbiausių žmogaus ugdymo sąlygų. Turi būti atstatytas šeimos statusas ir pagarba jai. <...> Šeimoje turi būti padėti vaiko sveikatos, doroviniai bei kultūriniai pamatai. <...> Per visą mokymosi laiką turėtų būti palaikomi šilti, partneriški, pagarbūs santykiai tarp šeimos ir visų laipsnių švietimo institucijų. Iš pagrindinės bendrojo lavinimo mokyklos mokinys turėtų išsinešti susiformavusią šeimos, kaip tautos fizinio ir dvasinio gyvenimo tęsėjos, sampratą ir atitinkamai išugdytą atsakomybę šeimai jausmą.“

Patriotinės nuostatos Pedagogikos mokslinio tyrimo institute nesuformavo staiga, tarsi „iš niekur“. Čia ilgus metus dirbo ryškiausi pedagogikos mokslo atstovai profesoriai: Jonas Laužikas, Leonas Jovaiša, Juozas Vaitkevičius, Vytautas Šernas ir kt. Mokslinės veiklos galimybė buvo suteikta grįžusiems iš tremties arba išguitiems iš aukštųjų mokyklų, tarp jų ir Jonui Laužikui bei Meilei Lukšienei. Galimybė vėl imtis mokslinio darbo suteikė tuometiniai instituto vadovai – direktorius akad. Vladas Rajeckas ir pavaduotojas mokslui dr. Antanas Mockus (beje, ir pats anksčiau išvarytas už tautos dainų paveldo rinkimą). (Tęsinys – kitame numeryje) ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

2024-ieji paskelbti NATO ir Europos Sąjungos, Dainų šventės ir Diplomatai Lozoraičių metais. Priimtame nutarime pažymima, kad 2004 m. Lietuva įstojo į Europos Sąjungą (ES) ir NATO. Tai yra vienas pamatinių valstybės saugumo ir klestėjimo garantų, primenantis visuomenei apie fundamentalų lūžį geopolitikos bei saugumo srityse, Lietuvai tapus visaverte tarptautinių struktūrų, formuojančių šiuolaikinio pasaulio kontūrus ir atsakingų už jų stabilumą, dalimi.

1924 m. rugpjūčio 23–25 d. Kaune pirmą kartą buvo surengta Lietuvos dainų šventė (tuomet – Dainų diena). „Ši šventė yra svarbi Lietuvos kultūrinės tapatybės dalis, pasižymi išskirtinėmis išraiškos formomis, suburia įvairių sričių ir kartų meno kolektyvus, ugdo visuomenės kūrybines galias, užtikrina tradicijų išsaugojimą ir tęstinumą“, – rašoma dokumente. Taip pat primenama, kad Dainų ir šokių šventė yra įrašyta į Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos Reprezentatyvų žmonių nematerialaus kultūros paveldo sąrašą.

Skelbti 2024-uosius Diplomatai Lozoraičių metais sutarta atsižvelgiant į tai, kad 2023 m. minimos Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro, Lietuvos diplomatinės tarnybos vadovo Stasio Lozoraičio (1898–1983), vyresniojo, 125-osios gimimo metinės, o 2024 m. – Stasio Lozoraičio (1924–1994), jaunesniojo, Lietuvos diplomatinio atstovo Vašingtone 100-osios gimimo metinės ir Lietuvos diplomatinio atstovo prie Šventojo Sosto Kazio Lozoraičio (1929–2007) 95-osios gimimo metinės. „Trys Lozoraičių kartos nuosekliai dirbo Lietuvos valstybingumo baruose kuriant, įtvirtinant, išsaugant ir atkuriant Lietuvos valstybingumą per visą XX amžiaus Lietuvos istoriją“, – primena pasiūlymo iniciatoriai.

Laukiama siūlymų dėl atsakomybės už neteisėtą kūrinių platinimą skaitmeninėje erdvėje. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas pradėjo Baudžiamojo kodekso ir Administracinių nusižengimų kodekso pataisų projektų svarstymo procedūrą ir laukia piliečių pasiūlymų bei pastabų šiais klausimais.

Svarstomais pakeitimais siūloma Baudžiamojo kodekso 192 straipsnyje nustatyti baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą kūrinių ar gretutinių teisių objekto padarymą viešai prieinamais kompiuterio tinklais (internete). Administracinių nusižengimų kodekso 122 straipsnyje siūloma numatyti atsakomybę (baudą nuo 300 iki 3 000 eurų) už neteisėtą kūrinių naudojimą komerciniais tikslais. Administracinių nusižengimų kodekso 589 str. 8 punkto pakeitimu siūloma praplėsti Lietuvos radijo ir televizijos komisijos funkcijas ir suteikti įgaliojimus surašyti administracinių nusižengimų protokolą nustačius administracinį nusižengimą elektroninėje erdvėje.

Siūlymus galima siųsti el. paštu iki balandžio 24 d. Asmuo, pateikęs pasiūlymą dėl įstatymo projekto, informuojamas apie gautą pasiūlymą, pranešama, kokiam pagrindiniam ir papildomam Seimo komitetui jis perduotas nagrinėti. Pasibaigus Seimo komiteto nustatytam pasiūlymų pateikimo laikui, visi raštu gauti pasiūlymai svarstomi Seimo komiteto rengiamuose klausimuose, į kuriuos gali būti kviečiami dalyvauti ir pasiūlymus pateikę asmenys.

Lietuvos mokinių fizinis aktyvumas ir toliau mažėja. Balandžio 5 d. Seimo Jaunimo ir sporto reikalų komisijos pirmininkas Virgilijus Alekna surengė spaudos konferenciją „Lietuvos mokinių fizinis aktyvumas ir toliau mažėja. Ką turime daryti?“. Lietuvos vaikų ir jaunimo fizinis aktyvumas per paskutinius ketverius metus sumažėjo. Tokią išvadą padarė mokslinius tyrimus, susijusius su mokinių fiziniu aktyvumu, vykdančias Lietuvos sporto universitetas (LSU). Atsižvelgiant į tai, kad mokinių fizinis aktyvumas ir iki šiol

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

buvo žemas, tai gali kelti vis didesnę grėsmę žmonių gerovei ir tapti rimta finansine našta valstybei ir visuomenei.

LSU yra Pasaulio aktyvių ir sveikų vaikų aljanso (*Active Healthy Kids Global Alliance*) narys ir jau antrą kartą, bendradarbiaudamas su Vilniaus universitetu, Lietuvos tautiniu olimpinio komitetu, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, parengė Lietuvos vaikų ir jaunimo fizinio aktyvumo ataskaitą (pirmoji ataskaita parengta 2018 m.). Ją rengiant, atlikta 5–17 metų amžiaus vaikų fizinio aktyvumo ir su juo susijusių rodiklių, literatūros, dokumentų šaltinių analizė.

Nacionalines ataskaitas rengė ir kitos 56 šalys. Su fiziniu vaikų ir jaunimo aktyvumu susiję Lietuvos rodikliai, lyginant su kitomis

ataskaitas pateikusiomis pasaulio šalimis, yra vidutiniški. Geriausiai bendrasis fizinis aktyvumas vertinamas Danijoje, Suomijoje, Japonijoje, Slovėnijoje.

Seimas svarstys siūlymą įteisinti nacionalinę suaugusiųjų švietimo platformą. Seimas pradėjo svarstyti švietimo, mokslo ir sporto ministrės Jurgitos Šiugždinienės pristatytas Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo pataisas, kuriomis siūloma įteisinti Individualių mokymosi paskyrų sistemą. Platformos tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas kryptingam suaugusiųjų mokymuisi, užtikrinant patogų aktualios informacijos pasiekimą, konsultavimą ir galimybes finansuoti mokymąsi vieno langelio principu veikiančioje sistemoje.

„Joje besimokantieji, o ateityje – ir įmonės, galės turėti savo individualias paskyras,

gauti nuotolines karjeros konsultavimo paslaugas, o kai kuriais atvejais – ir finansavimą mokymuisi, kuris bus nukreiptas į valstybei svarbias prioritetines sritis“, – pristatydamą projektą, sakė J. Šiugždinienė. Pasak jos, platformoje užsiregistravęs asmuo galės valdyti asmeninę mokymosi paskyrą, rasti aktualią informaciją apie mokymosi galimybes, rinktis mokymosi programą. Ši sistema leis geriau koordinuoti valstybės skiriamas lėšas suaugusiųjų mokymuisi. Prie šio klausimo svarstymo Seimo posėdyje planuojama grįžti gegužės 25 d.

Konstitucinio Teismo pirmininku paskirtas prof. dr. Gintaras Goda. Seimas, atsižvelgdamas į Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos teikimą, nusprendė Konstitucinio Teismo pirmininku paskirti šio teismo teisėją Gintarą Godą. Jis Konstituci-

nio Teismo teisėju paskirtas 2017 m. kovo mėnesį, o šio teismo pirmininko pareigas laikinai ėjo nuo šių metų kovo 16 d.

G. Goda teisinį išsilavinimą įgijo Vilniaus ir J. V. Gėtės universitetuose. 1995 m. Vilniaus universitete apgynė daktaro disertaciją. Nuo 1991 m. dėsto Vilniaus universiteto Teisės fakultete, o nuo 2020-ųjų yra šio fakulteto partnerystės profesorius. Naujasis Konstitucinio Teismo vadovas G. Goda 1995–2002 m. buvo Teisės instituto moksliniu bendradarbiu, Lietuvos apeliacinio teismo, Teisingumo ministerijos, Seimo kanceliarijos Teisės departamento konsultantu. 1996–2002 m. ėjo Vyriausiosios rinkimų komisijos nario pareigas. 2002–2005 m. buvo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėju, nuo 2005 m. – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas. ■

Savivaldybių taryboms ir merams – nauji įgaliojimai

Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto narys Andrius Vyšniauskas

■ Atkelta iš 2 p.

mero kontrolės galias. Be abejo, didžiausia naujo įstatymo kontroversija yra tai, kad meras nebus savivaldybės tarybos nariu. Dėl to pasisakė Konstitucinis Teismas. Bet meras vis vien vadovaus tarybai, joje nebalsuodamas. Čia buvo padarytas gana prieštaringas kompromisas, kuris, manau, sulauks daug dėmesio“, – tikino politikas.

„Kaip ir meras, taip ir vicemerais turės viešojo administravimo įgaliojimus. Jie galės pavestose srityse priimti sprendimus, pasirašyti dokumentus. Tai vicemerams suteiks daugiau galios, tačiau jie, be abejonės, bus labiau priklausomi nuo mero. Administracijos direktorius bus skiriamas vienasmeniškai mero. Šis sprendimas buvo padarytas todėl, kad pastaruoju metu vis kildavo konfliktų dėl administracijų direktorių skyrimo ir tai vis privedavo prie tiesioginio valdymo grėsmės. Todėl, rengdami naują įstatymą, stengėmės eliminuoti tokias procedūrinės situacijas, kurios savivaldą priartina prie tikrai negarbingų tiesioginio valdymo situacijų. Dėl vicemerų skyrimų buvo padarytas kompromisas, kurio šalininku nesu“, – kalbėjo A. Vyšniauskas.

Naująjį modelį rengusios darbo grupės nario, Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto nario Eugenijaus Sabučio įsitikinimu, nors nei senasis, nei naujasis modelis nėra toboli, naujame įstatyme visgi yra geriau išgrynintas mero vaidmuo. „Nedidelėse savivaldose žmonės pirmiausia mato merą, kaip žmogų, kuris sprendžia: jie kreipiasi į merą tiesiogiai, jam rašo laiškus ar net žinutes socialiniuose tinkluose. Ir praktiškai niekada gyventojai nerašo tarybai, joje esančiai frakcijai ar frakcijų nariams. Tačiau anksčiau galiojusiam įstatyme meras formaliai nebuvo tas, kuris viską sprendžiant, išskyrus tuos, kurie prisiimdavo tokį vaidmenį“, – pažymėjo E. Sabutis.

Pasak politiko, pagal naująjį modelį, meras tikrai bus tas žmogus, kuris sprendžia. „Žvelgiant iš teisinės pusės, tai yra labai aiškus atskyrimas mums visiems: ir merams, ir taryboms. Taryba yra atstovaujamoji, o meras – vykdomoji valdžia. Meras pavirsta tarsi ministru pirmininku“, – pastebėjo E. Sabutis. Seimo narys pabrėžė, kad šis įstatymas suteikia visas galimybes aktyviam, energingam ir turinčiam daug idėjų merui jas įgyvendinti. Todėl meras taps stipresne politine figūra, gal netgi stipriausia politine figūra savivaldoje.

Tarp reikšmingesnių pokyčių parlamentaras išskyrė merui suteiktą teisę pačiam formuoti savo komandą. „Merai galės apsispręsti ne tik dėl vicemerų, administracijos direktoriaus, bet kartu su taryba ir dėl didesnės mero politinės komandos, įvertinus poreikį, kokiose srityse savivalda turėtų pasitempti ir įdėti daugiau indėlio. Dabar nė vienas meras negalės sakyti, kad čia ne aš, o taryba man primetė ar paskyrė netinkamus komandos narius. Tačiau didesnė laisvė atneš ir daugiau asmeninės atsakomybės“, – atkreipė dėmesį Seimo narys. Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narys sakė norintis tikėti, kad su naująja tvarka galbūt baigsis politinis turgus, kuris kildavo formuojant valdančiąją koaliciją ir derantis dėl postų.

Pasak E. Sabučio, daug diskusijų buvo dėl to, koks bus tarybos vaidmuo, kokios funkcijos jai lieka. „Tarybai lieka labai daug ir pirmiausia – atstovavimas. Sutarėme, kad taryboje turėtų būti visi lygūs, todėl joje neturėtų būti pirmininko ar jo pavaduotojo“, – sakė Seimo narys. Be to, anot jo, tarybai suteikta nemažai galių apsispręsti. Taryba turės daugiau laisvės, rengdama savo veiklos reglamentą. Taryboje praplėstos opozicijos galios, oficialiai įteisintas opozicijos lyderis ir jo vaidmuo, opozicijai turės galimybę du kartus per metus formuoti savo darbotvarkę, posėdžių metu gauti atsakymus į jai rūpimus klausimus iš mero, vicemerų, direktoriaus, savivaldybės pareigūnų.

Politikas teigė esantis absoliučiai įsitikinęs, kad, naująjį modelį pritaikius praktiškai, prie šio įstatymo tobulinimo dar teks grįžti. Be to, pasak jo, vis dar reikia toliau stiprinti jų savarankiškumą, ypač finansinį.

Meras – vykdomoji institucija

Iki šiol meras buvo ne tik savivaldybės atstovaujamosios institucijos – savivaldybės tarybos narys ir vadovas, bet ir atskira nuo savivaldybės tarybos vienasmenė savivaldybės institucija – savivaldybės, kaip įstatymo

Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narys Eugenijus Sabutis

nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto, vadovas. Pagal įsigaliojusį įstatymą, dabar savivaldybės taryba bus atstovaujamoji institucija, o savivaldybės meras – savivaldybės vadovas, turintis vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, t. y. vykdomoji institucija.

Tarp svarbių naujovių – nuo šių rinkimų pradėdamas riboti merų kadencijų skaičius. Šiomet išrinktieji į pareigas galės būti perrinkti dar ne daugiau kaip du kartus iš eilės. Taigi asmuo, tris kadencijas iš eilės ėjęs mero pareigas, negalės būti renkamas meru ketvirtajai kadencijai iš eilės.

Pagal įsigaliosiančius pakeitimus, meras planuos savivaldybės tarybos veiklą, sudarys savivaldybės tarybos posėdžių darbotvarkę ir teiks savivaldybės tarybos sprendimų projektus, šauks savivaldybės tarybos posėdžius ir jiems pirmininkaus, pasirašys savivaldybės tarybos sprendimus ir posėdžių, kuriems pirmininkavo, protokolus. Merui pavesta parengti savivaldybės biudžetą, jis bus atsakingas ir už jo vykdymą.

Kasmet iki birželio 15 d. meras privalės tarybai raštu atsiskaityti, kaip įgyvendinami įstatymai, Vyriausybės nutarimai, tarybos sprendimai, vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai. Pagal naująją tvarką meras, o ne administracijos direktorius, organizuos savivaldybės strateginio planavimo procesą, teiks tarybai tvirtinti savivaldybės bendrąjį planą ar savivaldybės dalių bendruosius planus, tvirtins detaliuosius planus ir vietovės lygmens specialiojo teritorijų planavimo dokumentus.

Kitaip nei anksčiau, meras nebeturės balsavimo teisės savivaldybės tarybos posėdžiuose sprendžiamais klausimais. Tačiau meras turės teisę nepasirašyti savivaldybės tarybos priimtų sprendimų ir juos motyvuotai grąžinti pakartotiniam nagrinėjimui. Tokiu atveju, savivaldybės taryba galės arba

pritarti mero motyvuotam grąžinimui, arba patvirtinti pirminį priimtą sprendimą.

Merui laikinai negalint eiti savo pareigų (pvz., dėl atostogų, laikinojo nedarbingumo), jį pavaduos vicemeras, tačiau mero įgaliojimams nutrūkus ar naujam merui neprisiekus, laikinai jo pareigas eis savivaldybės tarybos sprendimu paskirtas tarybos narys.

Vicemerais bus politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai

Pagal naująją tvarką, vietoj mero pavaduotojo pareigybes atiras vicemerų pareigybė. Vicemerais turės būti skiriami ne iš tarybos narių, kaip buvo iki šiol. Vicemeras bus politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas, kaip ir savivaldybės administracijos direktorius. Keisis administracijos direktoriaus įgaliojimai, jis bus tik įstaigos vadovu. Kartu bus naikinama savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojų pareigybė.

Meras savo vienasmeniu sprendimu turės teisę paskirti administracijos direktorių, o skiriant vicemerą pirmiausia reikės atsižvelgti į savivaldybės tarybos. Tačiau, jeigu savivaldybės taryba ir nepritaris mero siūlomai vicemero kandidatūrai, meras vis tiek turės teisę savo sprendimu paskirti jį vicemeru. Naujomis nuostatomis bus sudaroma galimybė savivaldybės tarybos nariams pareikšti nepasitikėjimą vicemerai ar savivaldybės administracijos direktoriumi, tačiau ar juos atleisti iš einamųjų pareigų, spręs meras.

Savivaldybės taryba, komisijų ir komitetų darbas

Įstatyme įtvirtinama savivaldybės tarybos dauguma, mažuma, opozicija ir opozicijos lyderis. Taip pat patikslinamas tarybos narių frakcijos ir grupės sudarymas, papildomai įteisinama mišri grupė. Be kita ko, nustatoma papildomų teisių savivaldybės tarybos mažumai, opozicijai ir opozicijos lyderiui. Savivaldybės taryboje, kurią sudaro 27 ir daugiau narių, frakciją turės sudaryti ne mažiau kaip 3 savivaldybės tarybos nariai, kitose – ne mažiau kaip 2 savivaldybės tarybos nariai.

Įstatyme nustatoma minimali trukmė, kiek privalu leisti pasisakyti, klausti, atsakyti į klausimus savivaldybės tarybos posėdyje, sudaroma papildoma galimybė savivaldybės tarybos mažumai turėti savivaldybės tarybos mažumos valandą, per kurią jie turės galimybę užduoti klausimų merui, vicemerams, administracijos direktoriui, komitetų

■ Nukelta į 5 p.

MRU alumnai kuria savo ateitį

Kęstutis Stoškus

Balandžio 5 d. Panevėžyje Mykolo Romerio universiteto (MRU) rektorė prof. dr. Inga Žalėnienė su universiteto atstovais ir Panevėžio miesto savivaldybės vadovais aptarė bendradarbiavimo su bendrojo ugdymo įstaigomis, švietimo ir socialinių paslaugų centrais galimybes ir pristatė MRU studijų programas miesto gimnazijų moksleiviams. Tos dienos vakare MRU vicerektorius doc. dr. Saulius Spurga ir vicerektorė akademiniams reikalams prof. dr. Regina Valutyte susitiko su regione dirbančiais MRU alumnais.

„Panevėžio miesto ir MRU strateginiai prioritetai yra artimi. Stiprinamos švietimo ir inovatyvaus verslo, kultūros ir aktyvios bendruomenės jungtys sudaro geras galimybes plėtoti bendradarbiavimą, aktyviau įtraukti akademinę bendruomenę į miestui ir visam regionui aktualių socialinių ir ekonominių problemų sprendimą“, – pabrėžė MRU rektorė prof. dr. I. Žalėnienė.

MRU vicerektorius doc. dr. Saulius Spurga

Pokalbio savivaldybėje metu aptarti strateginiai prioritetai, įgyvendinant darnaus, pažangaus, inovatyvaus europietiško miesto viziją, tvarumo projektų įgyvendinimo ir tarptautinių mokslo renginių organizavimo klausimai.

Ateities kūrimo žingsniai prasideda gimnazijoje

„Malonu, kad bendradarbiavimas su mūsų miesto ugdymo įstaigomis vyksta sklandžiai. Gimnazistai aktyviai įsitraukia į Panevėžio ekonomikos ir verslo akademijos (PEVA) veiklą. Esame atviri partnerystei ir tikimės sėkmingo tolesnio bendradarbiavimo, vykdant naujus projektus“, – sakė Panevėžio miesto meras Rytis Račkauskas. Jau kelerius metus sėkmingai veikiančią akademiją įkūrė Panevėžio miesto savivaldybė, MRU ir 5-oji gimnazija, siekdami sudaryti geresnes sąlygas ugdyti mokinių verslumo ir finansinio raštingumo kompetencijas. PEVA užsiėmimai skirti vyresniems kaip 16 metų jaunuoliams. Jie mokosi ekonomikos, finansų, verslo organizavimo žinių pradmenų ir karjeros valdymo įgūdžių, lavina kritinį mąstymą, gebėjimus vertinti ekonomikos ir verslo pasiekimus.

Panevėžio J. Balčikonio ir 5-ąją gimnazijas aplankė MRU vicerektorius doc. dr. Saulius Spurga ir MRU Priėmimo ir rinkodaros skyriaus Nacionalinio priėmimo grupės vadovas Saulius Bugailiškis, kuris moksleiviams pristatė „Gyvenimo startuolio“ projektą ir skaitė pasiskaitą „5 ateities kūrimo žingsniai“.

MRU alumnams Alma Mater siūlo naujas profesinio augimo galimybes

Vakare į Panevėžio miesto dailės galeriją susirinko MRU alumnai iš Panevėžio, Šiaulių bei kitų regiono miestų. Šiuose miestuose daugelis MRU alumnų sėkmingai kuria savo ateitį ir kopina profesinės karjeros laiptais. Daugiausia į susitikimą atvykusių alumnų dabar dirba policijoje, teisės ir socialinėje srityse. „Universitetui svarbu palaikyti ryšį su alumnais, kurių yra jau daugiau kaip 46 tūkstančiai. Universitetas siūlo alumnams dalyvauti mentorystės veiklose, taip pat naujas galimybes tobulinant kvalifikaciją, dalyvaujant kursuose ir seminaruose. Alumnų pateikiama nuomonė apie universiteto veiklą yra svarbi, vykdant studijas kokybiškam gyvenimui“, – sakė doc. dr. Saulius Spurga. Jis pasveikino susirinkusius alumnus, pristatė

MRU rektorė prof. dr. Inga Žalėnienė susitikime Panevėžio savivaldybėje. Vilmos Ratkevičiūtės nuotr.

Susitikimas su MRU alumnais Panevėžyje

universiteto pasiekimus, kvietė alumnus ir toliau būti aktyvia universiteto bendruomenės dalimi.

Smagioje vakaronėje, kurią vedė MRU teatro studijos vadovas, režisierius Julius Dautartas, 1998 m. pripažintas labiausiai nusipelnusiu panevėžiečiu meno srityje, netrūko ir juoko, ir gražių prisiminimų apie studentišką gyvenimą. Daugeliui alumnų buvo malonu vėl susitikti su MRU vicerektore prof. dr. Regina Valutyte, Viešojo saugumo

akademijos dekane prof. dr. Snieguole Matuliene, padiskutuoti su dr. Mariumi Laurinaičiu apie dirbtinį intelektą ir technologijų ateitį. Apie MRU naujoves, galimybes tobulintis ir įsitraukti į universiteto veiklą, tapti studijuojančio jaunimo globėjais su alumnais diskutavo MRU Karjeros centro vadovė Laimutė Kodienė. Tikimasi, kad tokie MRU alumnų susibūrimai taps tradicija. *Autorius yra universiteto Komunikacijos ir rinkodaros centro Išorinės komunikacijos vadybininkas*

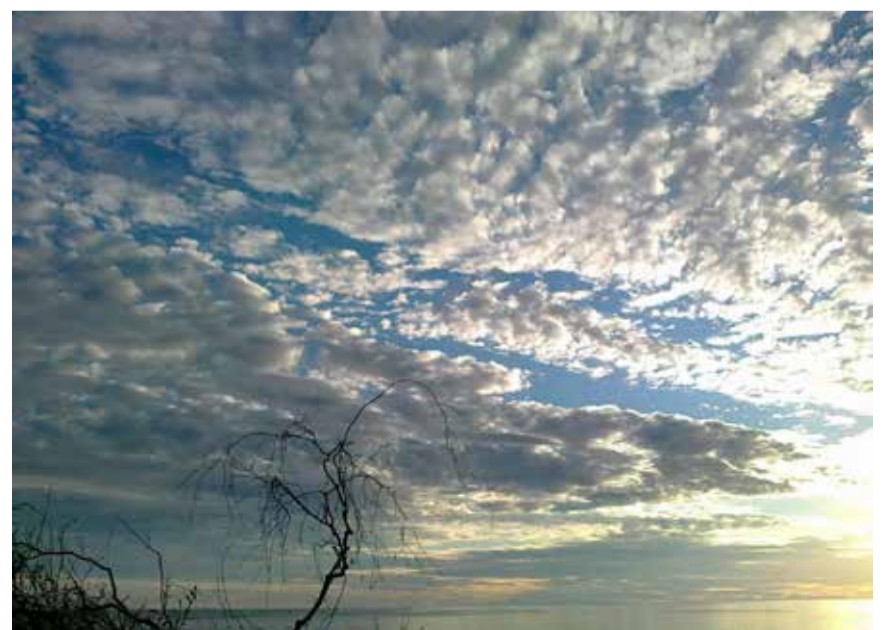
Savivaldybių taryboms ir merams – nauji įgaliojimai

■ Atkelta iš 4 p.

pirmininkams, komisijų pirmininkams ir gauti į juos atsakymus. Be to, savivaldybės tarybos mažuma kartą per pusę metų turės teisę įtraukti klausimus į vieną savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę. Dar viena naujovė – savivaldybės tarybos komisijų ir komitetų posėdžiai, išskyrus uždarus, turės būti transliuojami tiesiogiai.

Keisis savivaldybės kolegijos sudarymas

Savivaldybės tarybos kolegija keičiama į savivaldybės kolegiją, tikslinamas jos sudarymas ir papildomas klausimų, kuriuos ji nagrinėja, sąrašas, kuris, be kita ko, yra nebaigtinis. Priimtais pakeitimais išplečiamas asmenų, kurie įeina į savivaldybės kolegiją, sąrašas. Į jį bus įtraukiamas meras, vicemeras, administracijos direktorius, savivaldybės tarybos komitetų pirmininkai, Etikos komisijos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkai, opozicijos lyderis. Taip pat įtvirtinama, kad kolegija gali būti sudaryta savivaldybės tarybos sprendimu. Kolegijos posėdžiams pirmininkaus meras. *Parengta pagal Seimo pranešimą*

Debesys virš Baltijos. J. Valančiūtės nuotr.

STUDIJŲ TARPTAUTIŠKUMAS IR IŠEIVIJOS ĮNAŠAS

Politologas dr. D. Udrys: turime ne tik toleruoti, bet ir skatinti kritiką

„Mūsų kartą tėvai ugdė su viltimi, kad Lietuva kada nors bus laisva ir galėsime prisidėti prie jos pažangos ir sugrįžimo į savo vietą pasaulio šalių gretose. Taip išėjo, kad užaugau visai kitoje visuomenėje – laimė, tokioje, su kuria daugelis lietuvių siejo ir sieja savo viltis, kad Lietuva gali išlikti laisva tiek nuo išorinės prievartos, tiek savo viduje. Viliuosi, kad mano hibridinis ugdymas ir patirtis padeda į Lietuvos reikalus pasižiūrėti kiek kitu žvilgsniu“, – pasakojo JAV užaugęs politologas, viešųjų ryšių ir organizacijų plėtros specialistas dr. Darius Udrys, kuris Vytauto Didžiojo universitete (VDU) skaitys paskaitas pagal Vytauto Kavolio tarpdisciplininės profesūros programą.

Pasakodamas apie savo vaikystę ir jaunystę JAV, D. Udrys primena, kad užaugo lietuviškoje šeimoje, tikrąja tų žodžių prasme, – namuose buvo kalbama lietuviškai, jis lankė ne tik amerikietišką mokyklą, bet ir lietuvių kalbos, istorijos, kultūros pamokas. Metus teko pasimokyti ir Vokietijos Vasario 16-osios gimnazijoje. „Vienas mano mokytojų, Jonas Kavaliūnas, ir paskatino studijuoti politiką, nes, pasak jo, to Lietuvai labai reikės. Mes išties daug politikavome. Išmokome nuo vaikystės, į ką kreiptis ir kaip veikti politiškai, siekiant užtarti Lietuvą Amerikoje. Tai buvo visokeriopai naudinga praktinė politikos mokykla. Metai Vasario 16-osios gimnazijoje Vokietijoje padėjo susipažinti su lietuviška dabartimi iš arčiau – tais metais su draugais pirmąsyk apsilankiau Lietuvoje“, – teigė pašnekovas.

Politikai turi išmanyti praktiškai viską

Pasak politologo, politika, kaip ir kiti mokslai, šiandien turėtų būti integruojama su kitomis disciplinomis, gilinantis ne tik į politikos, bet ir į istorijos, ekonomikos, karų, technologijos raidą. Būdami tik vieno dalyko specialistais, neprisidedame prie tolesnio žinių integravimo, platesnio taikymo, nesuvokiame, kaip viskas dera tarpusavyje, pavyzdžiui, kaip žmogaus smegenų chemija paveikia jo politinius sprendimus. „Šiais laikais politika nagrinėjama, atsižvelgiant ir į naujausius kognityvinių mokslų atradimus. Pandemijos metu pamatėme, kaip svarbu politinių sprendimų priėmėjams suprasti ir mediciną – konkrečiai, epidemiologiją, ir masių bei individų psichologiją. Mokslininkai tik pradeda įvertinti karantinų psichologinius poveikius, nekalbant apie poveikį švietimui, ugdymui ir žmonių tarpusavio santykiams“, – pasakojo D. Udrys.

Anot jo, politika jau nuo senovės laikų

Kvietimas į doc. dr. Dariaus Udrio paskaitas

suvokiama kaip „architektoninis mokslas“. „Kitaip tariant, politikas turi išmanyti praktiškai visas sritis, nes politiniai sprendimai paveikia praktiškai viską. Todėl Platonas teigė, kad geriausiai valdytų filosofas-karalius – toks visuotinis, visų sričių išminčius. Tačiau tiek išmanantis žmogus yra tokia retenybė, kad tai – praktiškai nepasiekiamas idealas.“

Erezijos – kartais reikalingos

Dalyvaudamas VDU vykusiuose pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumuose, D. Udrys ne kartą aptarė kūrybos vertę. Kūrybiškumas ir laisvė žengia koją kojon, todėl šiuos aspektus jis aptars ir Kaune, VDU, skaitydamas intensyvų kursą „Liberalizmas ir jo kritika“.

„Laisvė nėra betikslė vertybė, ji labiausiai reikalinga, siekiant pažangos. Be laisvės stringa kūryba. O be kūrybos sunkiai atsiranda ir mokslinės išvalgos. Liberalios vertybės pirmiausia saugo galimybę mąstyti ir elgtis kitaip, nei „visi“. Ne viskas, kas tampa visuotinai priimtina, yra teisinga, aktualu ar produktyvu. Kadaiše žmonės laikė vieni kitus vergais, baudžiauninkais, raganomis, mažiau vertomis rasėmis. Ir nebuvo lengva žmonijai tokio mąstymo ir matymo nusikratyti“, – priminė dr. D. Udrys.

Istorija aiškiai rodo, kad visuomenės, kurios bando uždrausti mąstyti kitaip, engia žmones ir laiko juos priespaudoje, patiria visokeriopą sąstingį. „Sovietinį totalitarizmą išgyvenusi Lietuva turi tiesioginę tokios priespaudos patirtį. Bet ar iš to tinkamai pasimokėme? Kaip pasakė Vilniuje įamžintas Frank Zappa, „pažanga neįmanoma, nenukrypstant nuo normos“. Norėdami pažangos, turime ne tik toleruoti, bet ir skatinti kritiką,

kvestionavimą ir alternatyvas. Ir turime saugoti savo „raganas“ ir „eretikus“ nuo minios užmėtymų“, – pažymi pašnekovas.

Aptars liberalizmo privalumus ir trūkumus

Savo paskaitose dr. D. Udrys aptars liberalizmą. Pasak jo, tai yra viena reikšmingiausių politinio mąstymo gijų, atvedusių didelę žmonijos dalį į dabartį, bei Vakarų pasaulio politinis pagrindas, tačiau svarbu deramai suvokti liberalizmo privalumus ir trūkumus. „Vertybių, kurias išaukština liberalizmas, nauda yra įrodyta. Tačiau, nesuvokus šios politinės teorijos ribų, gresia jos sukarikatūrinimas arba pavertimas ideologija. O tai gali atvesti arba į kraštutinius, kenksmingus pritaikymus, arba į tos karikatūros ar ideologijos ir, kartu su ja, kai kurių svarbių liberalių vertybių atmetimą. Tokie ir liberalizmo padėčiai JAV ir Lietuvoje: kai kurie bando liberalizmą paversti neribota, viską apimančia ideologija, o tai sukelia atmetimo reakciją. <...> Nėgana to, Lietuvoje turime opią geopolitinę problemą: esame labai arti priešiška nusiteikusių valstybių, kurios, be jokios abejonės, norėtų pasinaudoti mūsų laisve prieš mus pačius. Pavojus tas, kad, gindamiesi nuo nelaisvės, patys jos savo veiksmis ir baimėmis neužsitrauktume“.

Jokia ideologija neaprepia visos tikrovės

Kalbėdamas apie liberalizmą ir jo kritiką, dr. D. Udrys pasidalino ir kelių knygų rekomendacijomis – pavyzdžiui, amerikiečių istoriko Paul Rahe knyga „Republics Ancient and Modern“ apžvelgia liberalios demokratijos istorinę ir teorinę raidą Vakaruose, o politologas Robert Dahl įdomiai aptarė

demokratiją ir jos kritiką savo veikale „Democracy and Its Critics“. Ne mažiau verta dėmesio ir Russell Kirk knyga „The Politics of Prudence“, nagrinėjanti ideologinio mąstymo problemas ir tai, kodėl politikai neturėtų vadovautis vien ideologija.

„Svarbiausia prisiminti, kad jokia teorija, jokia ideologija neaprepia visos tikrovės. Visos jos turi savo ribas, nes kiekviena jų yra tikrovės supaprastinimas. Liberalizmas yra naudingas, bet jis turi savo ribas. Siekiant maksimalios naudos ir apsaugoti nuo nelaisvės, manau, svarbu suprasti abi šio medalio puses. Jas ir aptarsime kursų metu“, – būsimas paskaitas pristatė politologas, papildęs, kad skatins studentus į aktualius politinius dalykus pažiūrėti iš įvairių pusių ir tą supratimą taikyti siekiant savo ir Lietuvos gerovės.

Dr. D. Udrys VDU viešės balandžio 17–28 d. Čia jis dalyvaus VDU Vytauto Kavolio vardo profesūros programoje, skirtoje trumpalaikiams dėstyto vizitams. Politologas skaitys paskaitas studentams ir visuomenei. V. Kavolio profesūros programa siekia stiprinti ryšius tarp Lietuvos ir lietuvių diasporos akademinės bendruomenės, skatinti tarpdalykiškumą. Paramą vizitui teikia Lietuvių fondo administruojamas Danos Gedvilienės fondas.

Apie dr. Darių Udri

Dr. Darius Udrys yra politologas, politikos mokslų daktaro laipsnį įgijęs Kalifornijos *Claremont Graduate* universitete. 2011–2015 m. jis ėjo Europos humanitarinio universiteto plėtros ir komunikacijos prorektorius pareigas. Buvo Vilniaus miesto plėtros ir rinkodaros agentūros „GO Vilnius“ steigiamuoju direktoriumi ir Kalifornijoje veikiančio Pilietinio švietimo centro plėtros direktoriumi bei programų vadovu. 2019 ir 2022 m. D. Udrys bendradarbiavo, organizuojant VDU ir partnerių rengtus mokslo ir kūrybos simpoziumus, aktyviai dalyvavo kitoje VDU Pasaulio lietuvių universiteto veikloje.

D. Udrys buvo Los Andželo lietuvių bendruomenės pirmininku ir Los Andželo-Kauno miestų seserų programos vadovu, dirbo žurnalistu „Laisvosios Europos“ radijo lietuvių redakcijoje Prahoje ir Lietuvos radijo korespondentu, vadovavo JAV Pilietinio švietimo centro programoms Rytų Europoje, buvo šios viešosios įmonės plėtros direktoriumi. Šiuo metu D. Udrys konsultuoja įmones komunikacijos ir santykių su vyriausybėmis organizacijomis klausimais, yra VDU Senato narys, atstovaujantis išeivijos mokslininkams, ir Vilniaus universiteto komunikacijos partnerystės docentas. ■

Prisimenant 1918-uosius: JAV lietuvių vienybė, palaikant Lietuvos Tarybą

Prof. Juozas Skirius

Prieš 105 metus, 1918 m. kovo 13–14 d., JAV lietuvių patriotinės grupės vieningai nusprendė remti Lietuvos nepriklausomybę ir siekti išgauti jos pripažinimą iš JAV valdžios. Dvi pagrindinės JAV lietuvių ideologinės srovės – katalikai ir tautininkai, turėję gana skirtingus įsitikinimus, sugebėjo susitarti ir drauge dirbti „dėl

tos Lietuvos“. Vėliau tai tapo pavyzdžiu visai išeivijai, kad lemiamais momentais galima vienybė, į šalį padedant savo ambicijas ir partinius įsitikinimus, siekiant bendro tikslo – laisvės Lietuvai.

Pirmasis pasaulinis karas ir Rusijos valdžios pasitraukimas iš krašto 1915 m. davė impulsą ne tik Lietuvos, bet ir išeivijos lietuviams dėti pastangas atkurti savo valstybę. JAV lietuvių vadai savo veiklą sutelkė į

dvi svarbiausias kryptis: skelbti straipsnius Lietuvos valstybės atkūrimo tema ne tik lietuviškoje, bet ir angliškoje spaudoje, ir bandyti užmegzti ryšius su JAV valdžios struktūromis, siekiant būsimai nepriklausomai Lietuvai gauti materialinės paramos ir pripažinimą.

Prisimenant 1918-uosius: JAV lietuvių vienybė, palaikant Lietuvos Tarybą

■ Atkelta iš 6 p.

Pastebimas iki tol neregėtas tautinis išėivijos pakilimas, nuoširdus JAV lietuvių siekis aukotis. Atsiranda viltis sugrįžti į laisvą Lietuvą. Karo laikotarpis Amerikos lietuviams svarbus ir dėl to, kad tuo metu galutinai susiformavo jų ideologinės srovės (katalikai, tautininkai ir socialistai), buvo dedami pagrindai bendriems veiksams, siekiant savo senajai Tėvynei nepriklausomybės.

Lietuva – nepaminėta JAV prezidento Taikos programoje

1918 m. pradžioje pirmą kartą įvyko tai, ko siekė visi JAV lietuvių išėiviai, kurių tuomet buvo apie 700 tūkstančių: dvi įtakingiausios išėivijos ideologinės srovės – katalikai ir tautininkai – pagaliau nusprendė politinėje plotmėje veikti išvien. Jos jau buvo susitelkusios į politines organizacijas: katalikai turėjo sukūrę Amerikos lietuvių tarybą, o tautininkai – Amerikos lietuvių tautinę tarybą. Tad kas galiausiai paskatino, kas tapo pirmuoju postūmiu JAV lietuvių vadams ryžtis vienybės žingsniui? Tai buvo JAV prezidento Woodrow Wilson 1918 m. sausio 8 d. paskelbta 14 punktų Taikos programa, kurioje JAV lietuvių taip ir nerado Lietuvos vardo. Lenkija buvo, o Lietuva – ne! Tarp išėivijų kilo didelis triukšmas.

Europoje iškilusį pavojų lietuvių tautai, kad Lietuva vėl bus prijungta prie kažko, jautė ne tik išėivijos lyderiai, bet ir eiliniai lietuvių. Ir iš visų lietuvių telkinių į Vašingtoną pasipylė protesto telegramos ir pravestų susirinkimų rezoliucijos. Masinis sujudimas vertė išėivijų sroves ir jų vadovus glaudžiau telktis.

JAV lietuvių socialistai atsisakė dalyvauti Seime

Sausio pabaigoje ir vasario pradžioje vyko derybos tarp katalikų, tautininkų ir socialistų atstovų. Nuspręsta šaukti Seimą, kartu susitarus, kad Seime nė viena pusė nekels tokių klausimų, kuriems bus priešiška kuri nors ten dalyvaujanti srovė. Taigi, buvo paskelbta, kad 1918 m. kovo 13–14 d. Niujorke bus šaukiamas Visuotinis lietuvių seimas. Norėta, kad suvažiuavę JAV lietuvių delegatai viešai pareikštų, jog lietuvių išėivija nori matyti Lietuvą kaip nepriklausomą valstybę. Kartu buvo parengtas bendras JAV lietuvių atsisaukimas į visuomenę, sudarytos Seimo sušaukimo ir rezoliucijų parengimo komisijos.

Tačiau į Niujorką sutiko atvykti tik katalikų ir tautininkų delegatai. Socialistai atsisakė ir savo spaudoje pradėjo griežtai kritikuoti Seimą bei raginti kitus jame nedalyvauti. Kodėl? Socialistai laikėsi internacionalizmo dvasios – jiems buvo svarbesni JAV lietuvių darbininkų glaudūs ryšiai su kitų tautų bei šalių darbininkais ir jų kova su vadinamąja buržuazija. Šio judėjimo atstovai pasisakė už „laisvą Lietuvą, surištą federacijos ryšiais su proletarine Rusijos valstybe“. Taip pat jie pasisakė prieš katalikų ir tautininkų siekimą, kaip socialistai įvardijo, „buržuazijos valdomą Lietuvą“. Todėl JAV lietuvių socialistai atsisakė dalyvauti Seime. Kitų srovių spaudoje toks socialistų atsisakymas buvo įvertintas kaip „joks praradimas išėivijai“, nes kairieji nebuvo Lietuvos nepriklausomybės šalininkais. Taigi, katalikai ir tautininkai vieni pradėjo rinkti savo delegatus į Seimą.

Seimo salė. Gineitis, K. „Amerika ir Amerikos lietuvių“. Kaunas, 1925, p. 86

Katalikai ieškojo susitarimo

Seimui Niujorke buvo išnuomota didžiulė ir prestižinė „Madison Square Garden“ teatro salė, kur, oficialiais duomenimis, susirinko 1 101 delegatas, tačiau iš tiesų – daugiau nei 1 200, kadangi dalis nebuvo tinkamai užsiregistravę. Apie du trečdalius jų atstovavo katalikiškosioms organizacijoms, vienas trečdalis – tautininkams. Dar keliasdešimt atvykusiųjų buvo JAV lietuvių socialistai, nepaklusę savo vadovams.

Seimas prasidėjo iškilmingai. Jį atidarė katalikų delegatas Julius Kaupas, būsimasis JAV lietuvių atstovas Lietuvos steigiamajame seime. Sekretoriavo laikraščių redaktoriai – Leonardas Šimutis ir Juozas Širvydas. Kiekviena srovė paskyrė ir savo kalbėtojus: katalikams atstovavo Jonas Miliauskas ir kunigas Jonas J. Jakaitis, o tautininkams – Matas J. Vinikas ir advokatas bei redaktorius Bronius K. Balutis. Virė diskusijos. Kilusius nesklandumus pavyko įveikti ir Seimas baigė darbą nesuiręs. Po daugelio metų L. Šimutis prisiminė, kad, nors Seime katalikai turėjo daugumą, „tačiau, toji dauguma, siekusi įtraukti į bendrą darbą Lietuvai laisvinti visus patriotingus lietuvius, nesiėmė diktuoti mažumai. Ji ieškojo susitarimo kelių ir juos surado“.

JAV prezidentui – reikalavimas pripažinti Lietuvos nepriklausomybę

Seimo delegatai priėmė dvylika svarbių rezoliucijų. Viena svarbiausių – nepriklausomybės Lietuvai reikalavimas. Jau pirmoje rezoliucijoje, skirtoje pasveikinti prezidentą W. Wilson, kaip mažų tautų užtarėją, reiškiamas JAV lietuvių noras matyti „visiškai nepriklausomą Lietuvos tautą“. Antroje, pačioje svarbiausioje, rezoliucijoje „Dėl Lietuvos nepriklausomybės“ Seimas nutarė:

„Kreiptis į Amerikos Suvienytų Valstijų

Prezidentą ir į visas tartininkaujančias bei neutralias valstybes ir reikalauti pripažinti,

1) kad Lietuvos plėtojimuisi reikalinga sudaryti nepriklausomą demokratiškai su tvarkytą valstybę etnografinėmis ribomis su būtina reikalingomis ekonominiam gyvenimui korektivomis;

2) kad Lietuvos Nepri gulmybę užtikrintų taikos kongresas, kuriame turi dalyvauti ir Lietuvos atstovai.

3) visus šiuos nutarimus tinkamai perduoti mažųjų ir pavergtųjų tautų užtarėjui aukštai gerbiamajam mūsų Prezidentui Woodrow Wilsonui ir visoms tartininkaujančioms bei neutralioms pasaulio šalims.“

Rezoliuciją Seimas priėmė vienbalsiai. Šie nutarimai buvo svarbi JAV lietuvių politinė parama Lietuvos Tarybai Vilniuje ir Tarybos vasario 16 d. paskelbtam Lietuvos nepriklausomybės aktui, apie kurį Seimo delegatai greičiausiai nieko nežinojo arba tuo metu dar nesugebėjo jo įvertinti. Tai iš dalies iliustruoja to meto JAV lietuvių laikraščių analizė. Apie Vasario 16 d. aktą spauda prabilo tik gegužės–birželio mėnesiais.

Kitos priimtoms svarbesnės rezoliucijos: „Dėl Lietuvos atstovybės Taikos konferencijoje“, „Rezoliucija dėl valdžios formos“, „Dėl pabėgėlių sugrąžinimo ir Lietuvos atstatymo“, „Rezoliucija apie atsinešimą į kaimynines tautas“, „Dėl lietuvių žemės“ ir kt.

Vašingtone atidaryta pirmoji Lietuvos atstovybė

Iki Visuotinio lietuvių seimo Niujorke politinį darbą katalikai ir tautininkai dirbo atskirai. Dabar buvo nutarta politinį Lietuvos laisvinimo darbą dirbti kartu. Seimo antrą dieną tautininkų delegatas, savaitraščio „Lietuva“ redaktorius Bronius K. Balutis pristatė rezoliuciją dėl bendro Pildomojo komiteto. Tekstas skambėjo taip: „Amerikos Lietuvių Visuotinis Seimas nutaria, kad

Lietuvai neprigulmybę išgauti ir kituose išlaukinės lietuvių politikos klausimuose, Amerikos Lietuvių Taryba ir Amerikos Lietuvių Tautinė Taryba turi išrinkti bendrą Pildomąjį Komitetą, kuris pildytų abiejų Tarybų bendrus nutarimus. To Pildomojo Komiteto buveinė ir narių skaičių nutars pačios Tarybos.“

Deja, tas bendras politinis organas – Vykdomasis (Pildomasis) komitetas – galutinai susiformavo tik spalio 29 d. Vašingtone, Lietuvių informacijos biuro patalpose, kuris veikė nuo 1917 m. ir buvo finansuojamas katalikų. Vykdomojo komiteto pirmininku paskirtas Tomas Norus-Naruševičius, sekretoriumi – kunigas Jonas Žilius, nariais – Jonas Šliūpas ir Kazys Česnulis. Jie visi turėjo gyventi Vašingtone. Vėliau komitetą papildė kiti nariai: tautininkai – Matas Vinikas, Juozas Širvydas, Jonas Liūtas ir Anicetas B. Strimaitis, katalikai – Julius Kaupas, Balys Mastauskas, Jonas Lopatto ir Leonardas Šimutis, kurie jau galėjo gyventi savo vietovėse. Lietuvių informacijos biuras veikė ir toliau, jam vadovavo Julius Bielskis.

1918 m. pabaigoje pirmasis Lietuvos pasiuntinys Vokietijoje Jurgis Šaulys įgalioto Vykdomąjį komitetą laikinai atlikti Lietuvos neoficialios atstovybės funkcijas. Taigi, Vykdomasis komitetas ne tik JAV lietuvių, bet ir Lietuvos Vyriausybės vardu įvairiais klausimais kreipdavosi į JAV valdžios įstaiigas, informuodavo amerikiečių visuomenę, nuolat primindavo Lietuvos pripažinimo būtinumą. 1919 m. pabaigoje atvykusi Lietuvos Vyriausybės delegacija perėmė Vykdomojo komiteto funkcijas savo žinion, palikdama jos narius toliau dirbti Lietuvos valstybei. *Autorius yra VDU Lietuvių išėivijos instituto vyr. mokslo darbuotojas*

VISUOMENĖS RENGINIAI

Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos 30-asis suvažiavimas

Dr. Raimundas Kaminskas

Balandžio 1 d. Kaune, Lietuvos kariuomenės ramovėje vyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos 30-asis suvažiavimas. Jame dalyvavo Kauno arkivyskupas emeritas, kardinolas Sigitas Tamkevičius SJ, Lietuvos Respublikos Seimo narės Angelė Jakavonytė ir Irena Haase, Europos Parlamento narių A. Kubiliaus ir R. Juknevičienės biuro Kaune vadovė Rasa Duobaitė-Bumbulienė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos pirmininkas Pranas Ulozas, išrinktasis Kauno m. savivaldybės tarybos Martynas Prievelis, Vilniaus m. savivaldybės tarybos narys dr. Audrius Skaistys ir kiti svečiai. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo

Vilniaus m. savivaldybės tarybos narys dr. Audrius Skaistys ir dr. Raimundas Kaminskas centro generalinio direktoriaus dr. Arūno Bubnio linkėjimus ir sveikinimus perdavė dr. Raimundas Kaminskas.

Suvažiavimo dalyviai

Vilkaviškio krašto muziejaus veiklos sukaktis

Dr. Raimundas Kaminskas

Kovo 24 d. Vilkaviškio kultūros centre paminėtas šio krašto muziejaus įkūrimo 60-metis. Šventės metu priminta šio muziejaus istorija, buvę jo darbuotojai, padėję muziejaus veiklos pamatus. Įvertinta muziejaus veikla, kaupiant ir garsinant Vilkaviškio krašto istorijos faktus. Renginio dalyvius šia proga sveikino Lietuvos muziejų asociacijos valdybos pirmininkas Marius Pečiulis ir buvęs Vilkaviškio krašto muziejaus direktorius Antanas Žilinskas.

Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muziejaus direktorė Jurgita Morozaitė nuoširdžius padėkos žodžius tarė ir simbolinius angelus bei knygas dovanavo dabartiniams muziejaus darbuotojams ir talkininkams, kurių dėka turtinami jo fondai. Jubiliejaus proga sveikinimo žodžius tarė Vilkaviškio rajono savivaldybės meras Algirdas Neiberka.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) Strateginio vystymo ir komunikacijos skyriaus vyresnysis patarėjas dr. Raimundas Kaminskas kartu su buvusiu kybartiečiu, antisovietinio pasipriešinimo dalyviu, Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriumi, ats. vrs. Romu Žemaičiu pasveikino Vilkaviškio rajono Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muziejaus vadovus ir visus darbuotojus 60-mečio šventės proga: „Tegul Jūsų darbai, saugant Lietuvos kultūros paveldo vertybes, padeda ugdyti mūsų jaunosios kartos kūrybingumą ir istorinį sąmoningumą. Linkime ir toliau taip sėkmingai puoselėti bei įprasminti turtingą Vilkaviškio krašto istoriją.“ Jis perdavė LGGRTC generalinio direktoriaus dr. Arūno Bubnio nuoširdžius linkėjimus Vilkaviškio rajono savivaldybės merui Algirdui Neiberkai ir muziejaus direktorei Jurgitai Morozaitei.

Šventinį renginį papuošė Lietuvos mu-

Vilkaviškio krašto muziejaus 60-metis. Centre – dr. Raimundas Kaminskas ir atsargos viršila Romas Žemaitis

zikos ir teatro akademijos Džiazo katedros studentės Rugilės Railaitės ir Vilkaviškio jaunimo pučiamųjų instrumentų orkestro (meno vadovas ir dirigentas – Saulius Mic-

kevičius) su choreografinė grupe (vadovė – Sonata Jankienė) pasirodymas. Renginį vedė charizmatiškasis Jonas Radzevičius.

Sąžinės laisvė ir globalus saugumas: šiuolaikinė teisinė perspektyva

Kęstutis Stoškus

Sąžinės laisvė yra vienas iš šiuolaikinės visuomenės pagrindų. Nepaisant to, gyvename didėjančių sąžinės laisvės ribojimų laiku, kai sekimas naudojant technologijas, religinė diskriminacija, perauklėjimo stovyklos ir kitos priemonės iš esmės riboja ar paneigia religines ir kitas laisves. Visa tai silpnina sąžinės laisvės būklę visame pasaulyje ir atitinkamai gali pakoreguoti nacionalinio ar tarptautinio saugumo padėtį.

Sąžinės laisvės būklei ir su ja susijusiems globalaus saugumo klausimams aptarti į Vilnių rinksis mokslininkai ir praktikai iš skirtingų pasaulio šalių. Balandžio 27 d. Mykolo Romerio universitete (MRU) rengiama tarptautinė mokslinė konferencija „Sąžinės laisvė globalaus (ne)saugumo laikotarpiu“. Tarpdisciplininio pobūdžio konferencijoje bus aptariama šiuolaikinės sąžinės laisvės

sampratos tematika. Analizuojant konkrečius valstybių, įstatymų ir teismų sprendimų atvejus, bus siekiama išžvelgti, kaip keičiasi sąžinės laisvės situacija, kokios įtakos tai turi ar gali turėti nacionaliniam ir globaliam saugumui.

Konferencijoje sąžinės laisvės temos bus analizuojamos iš literatūrinės, istorinės, religinės, filosofinės ir teisinės perspektyvų. Jos dalyviai nagrinės atskirų valstybių teisinio reguliavimo ir naujausios teismų praktikos klausimus. Pranešėjais bus teisės, politikos, religijos, filosofijos mokslų atstovai, teisės praktikai iš Indonezijos, Ispanijos, JAV, Jordanijos Karalystės, Jungtinės Karalystės, Kataro, Lenkijos, Lietuvos, Liuksemburgo, Prancūzijos ir kitų šalių.

Tarptautinę konferenciją rengia MRU Teisės mokykla kartu su partneriais iš Indonezijos: Airlangga universiteto Teisės fakultetu ir Indonezijos universiteto Teisės fakultetu. Konferenciją iš dalies finansuoja

Kvietimas į konferenciją. MRU nuotr.

Lietuvos mokslo taryba pagal podoktorantūros projektą Nr. S-DP-22-61. Konferencija vyks balandžio 27 d. (9–16 val.) Mykolo Romerio universiteto I-414 auditorijoje

anglų kalba. Bus transliuojama MRU „Youtube“. Autorius yra Mykolo Romerio universiteto Komunikacijos ir rinkodaros centro Išorinės komunikacijos vadybininkas

Tarptautinė mokslinė konferencija PERIODINIAI LEIDINIAI IR BESIKEIČIANTI VISUOMENĖ

Vilnius, 2023 m. spalio 19–20 d.

KVIETIMAS DALYVAUTI

Periodinė spauda, kaip masinės komunikacijos priemonė, atspindi kolektyvinį santykį su visuomene. Tai „ketvirtoji valdžia“, kuri valdo žmoniją be įstatymų ir baudsmių, nešdama atsakomybę skaitytojui ir valstybei. Rytų, Vidurio ir Šiaurės Europos regionai į periodinės spaudos epochą įžengė skirtingu laiku XVII a. vid. – XIX a. pr., bet visi siekė prisitaikyti prie kintančių laiko sąlygų.

Periodikos pirmtakas lietuvių kalba „Nusidavimai Dievo karalystėje“, pasirodęs 1823 m. Tilžėje (Mažoji Lietuva, Prūsijos karalystė), buvo šio dėsninio informacijos ir komunikacijos plėtros bei kaitos proceso dalis. Jo ištakos – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos karalystės tęstiniuose leidiniuose ir kalendoriuose.

Su kiekviena diena pasaulinės spaudos apimtys didėjo, plėtėsi ir Lietuvos periodikos repertuaras: 1760 m. Vilniuje išėjo pirmasis laikraštis lenkų, 1802 m. – prancūzų, 1810 m. – vokiečių, 1841 m. – hebrajų, 1862 m. – baltarusių kalbomis. Keitėsi ir visuomenės, pasinerdamos į įvairialypę informacinę būtį. Spauda tapo modernaus žmogaus įvaizdžio dalimi.

Periodinė spauda skaitmeniniame amžiuje transformavosi, atsirado naujų leidybos būdų, informacijos pateikimo formų ir formatų. Pirmasis periodinis skaitmeninis leidinys Lietuvoje pradėjo eiti 1998 m., dabar jų turime šimtus.

Konferencija skiriama lietuviškosios periodinės spaudos 200 metų sukakčiai paminėti ir aptarti periodinių leidinių istorinės kaitos ir jų paveldo tyrimus, šiandienos periodikos leidybos ir sklaidos savitumus, išryškinti svarbiausius šiuolaikinės periodinės spaudos leidybos pokyčius, su kuriais susiduria Baltijos regiono ir kitų šalių tinklaveikos visuomenės.

Kviečiame teikti pranešimus šiomis temomis:

• **Periodikos tyrimų teorinės priegios.** Periodinio, tęstinio, serialinio leidinio sampratos kaita. Periodikos tyrimų metodologija ir šaltiniai. Kritinė komunikacijos ir informacijos, knygotyros, šaltiniotyros, tarpdalykinė perspektyva. Periodikos bibliografinių šaltinių bazės formavimas ir šiandienos būklė.

• **Periodinių leidinių istorija, istoriografija ir bibliografinių šaltinių ištekliai.** Periodikos pirmtakai (kalendoriai, rankraštiniai laikraščiai, disertacijų tezės, *silva rerum*) ir repertuaro kaita XVI–XIX a. Tautinio atgimimo epochos periodika. Periodinės spaudos istorijos atradimai, keičiantys supratimą apie epochą, reikšmingus spaudos įvykius ir kt. Sintetiniai periodikos istorijos ir bibliografijos tyrimų rezultatai.

• **Periodikos paveldas, jo komunikacija, skaitmeninimas ir tyrimai.** Periodikos ir tęstinių leidinių istoriniai rinkiniai (kolekcijos), jų raida ir sudėtis. Periodinių leidinių paveldo žanrai, meninis apipavidalinimas. Specializuoti periodinių leidinių paveldo skaitmeniniai ištekliai, jų kūrimas ir naudojimas. Technologiniai ir metodologiniai dokumentinio paveldo

skaitmeninimo klausimai. Spaudos tyrimų reikšmė skaitmeninimo procesams.

• **Duomenų analitika periodikos tyrimuose.** Duomenų samprata ir specifika periodikos leidyboje. Periodikos duomenų turinio analizės galimybės ir patirtys.

• **Periodika ir visuomenės grupės.** Periodikos tyrimai iš etninės, konfesinės, regioninės, nacionalinės, lokalinės tapatybės ar paskirties adresato analizės perspektyvų. Sovietmečio nelegalioji spauda. Išeivijos periodiniai leidiniai. Tautinių mažumų leidiniai. Periodikos vartotojai (skaitytojai).

• **Periodinių leidinių rinka.** Valstybės ir verslo interesai formuojant periodinės spaudos rinką, užtikrinant prieigą prie įvairių žanrų ir paskirties spaudos. Tarptautiškumo, tautiškumo ir regioniškumo dimensijos.

• **Periodika ir skaitmeninė leidyba.** Skaitmeninio periodinės spaudos turinio atsiradimas, leidybos procesų valdymo skaitmenizacija, naujieji leidybos verslo modeliai.

Konferencijos organizatorius – Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas. Partneris – Lietuvos mokslo periodikos asociacija.

Konferencijos formatas – nuotolinė.

Konferencijos kalba – anglų.

Svarbiausios datos:

Iki 2023 m. kovo 31 d. – pranešimų temų ir santraukų teikimas.

Iki 2023 m. gegužės 15 d. – pranešimų vertinimas ir atranka.

Iki 2023 m. birželio 30 d. – programos skelbimas.

2023 m. spalio 19–20 d. – konferencija.

REGISTRACIJOS SĄLYGOS IR KITA INFORMACIJA

Prašome registruoti pranešimų santraukas tarptautinės konferencijos svetainėje: <http://www.ibsc2023.kf.vu.lt/>.

Registruojant siūlymą, būtina pateikti numatomo pranešimo pavadinimą, jo santrauką (ne daugiau kaip 250 žodžių), informaciją apie autorių (vardas ir pavardė; atstovaujama institucija, mokslinis laipsnis ir pedagoginis vardas; darbovietės adresas, elektroninio pašto adresas; trumpas mokslinės veiklos aprašymas (ne daugiau kaip 50 žodžių). Numatoma pranešimų trukmė – 20 minučių (ne daugiau kaip 2 500 žodžių). Pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus skelbiami tarptautinio mokslinio žurnalo „Knygotyra“ 2024 metų tomuose. Žurnalą leidžia Vilniaus universiteto leidykla. Nuo 2018 m. jis referuojamas *Elsevier Scopus* duomenų bazėje.

Dalyvavimas konferencijoje – nemokamas.

Plačiau: <https://www.ibsc2023.kf.vu.lt/> Parengė dr. Birutė Railienė

Tarptautinė mokslinė konferencija „Regionas: istorija, kultūra, kalba“

Šiaulių akademija

Mokslo grupė „Kalbos, literatūros, kultūros ir istorijos tyrimai: regioninis aspektas“ 2023 m. gegužės 18–19 d. rengia tarptautinę tarpdalykinę mokslinę konferenciją „Regionas: istorija, kultūra, kalba“. Konferencijoje kviečiame dalyvauti įvairių sričių mokslininkus ir aptarti tiriamąjį objektą skirtingais aspektais.

Siūloma konferencijos pranešimų tematika:

- Regiono tyrimų metodologijos ir metodai.
- Regionai istorijos tyrimuose.
- Kultūrinė ir komunikacinė atmintis regione.
- Regioninė politika ir valdymas.
- Regionai etnologijos, antropologijos ir kultūros tyrimuose.
- Regioninė tapatybė, mentalitetas, savi-monė.
- Etnografinis regionų savitumas.
- Lingvistinė regiono samprata, teritoriniai ir socialiniai dialektai, kalbos ypatumai.
- Regioninė literatūra ir regioninis kūrėjas, regionai ir regionalumas literatūroje.
- Tradicinio ir šiuolaikinio taikomojo ir vaizduojamojo meno raiška regionuose.
- Dizaino sektoriaus plėtros galimybės regionuose.
- Regionai neformalaus meninio ugdymo kontekste.
- Muzikinio folkloro specifika regionuose.
- Profesionaliosios muzikos kūrimo, sklaidos ir percepcijos ypatumai regionuose.

Konferencijos kalbos: lietuvių, anglų.
Konferencija vyks Šiaulių akademijoje (Vytauto g. 84, Šiauliai) ir per „Microsoft Teams“.
Konferencijos dalyvio mokestis – 50,00 eurų.
Gavėjas: Vilniaus universitetas, Universiteto g. 3, Vilnius, LT-01513, įm. kodas 211950810,

a. s. LT24 7044 0600 0110 1392, AB SEB bankas.

Mokėjimo paskirtis (būtina įrašyti): Konferencijos nr. ŠA-2023-05-0005 dalyvio (vardas, pavardė) mokestis.

Konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai bus spausdinami elektroniniame žurnale „Acta humanitarica academiae Saulensis“ (ISSN 2783-6789).

Dalyvio anketų su pranešimo anotacija (200–300 žodžių) lauksime iki **balandžio 23 d.**

Anketas siųsti adresu regina.kvasyte@sa.vu.lt. Apie pranešimų įtraukimą į konferencijos programą informuosime iki **gegužės 3 d.**

NETIKĖTI ATRADIMAI

Lenkas ūkyje atrado XVII a. lobį su 1 000 monetų, tarp kurių – ir kaldintos Vilniuje

(Žr. straipsnį „Skraidančio drakono“ išradėjas“, *spausdintą „Mokslo Lietuvos“ Nr. 5 ir 6.*)

Lenkijoje metalo ieškotojas aptiko 400 metų senumo monetų lobį. Įspūdingas XVII a. monetų lobis buvo palaidotas po žeme. Maždaug 1 000 varinių monetų šių metų vasario pabaigoje netoli nedidelio

Zaniovkos kaimo Lenkijos rytuose, netoli sienos su Baltarusija ir Ukraina, rado vietinis gyventojas Michalas Łotyś, naudodamas naują metalo detektorių, kai ieškojo atsarginių dalių sesers traktoriui. Kai prietaisas pradėjo pypsėti viename iš ūkio laukų, jis nukasė viršutinį dirvožemio sluoksnį. Tuomet vertingos monetos išbryžo iš suduzusio

molinio „siwako“ – vietinio stiliaus ašočio su viena rankena ir siauru kakleliu.

Lenkijoje naudoti metalo detektorius, ieškant palaidotų relikvijų, be leidimo yra neteisėta, todėl vyras susisieki su Liublino miesto, esančio maždaug 150 km į pietryčius nuo Varšuvos, archeologais, kurie jau kitą dieną apsilankė ūkyje. Jų tyrimai pa-

rodė, kad paslėpto lobia vieta buvo aiškiai nubrėžta dirvos paviršiuje, o tai rodė, kad jis ten buvo užkastas sąmoningai, rašoma Lenkijos naujienų portalo „The First News“ pranešime. Liublino paveldosaugos agentūros direktorius Dariusz Kopciowski socialinio tinklo „Facebook“ žinutėje paskelbė,

NETIKĖTI ATRADIMAI

Lenkas ūkyje atrado XVII a. lobį su 1 000 monetų, tarp kurių – ir kaldintos Vilniuje

■ Atkelta iš 9 p.

kad rasta apie 1 000 lenkiškų ir lietuviškų varinių monetų, nukaldintų XVII a. Dėl oksidacijos po maždaug 400 metų, praleistų žemėje, varinės monetos buvo pažaliavusios, o daugelis jų – paveiktos korozijos. Visas lobis sveria apie 3 kg.

Tyrimai parodė, kad dauguma monetų nukaldintos 1663–1666 m. Varšuvos, Vilniaus (Lietuva) ir Bresto, kuris dabar yra Baltarusijoje, bet tuo metu priklausė Lenkijos ir Lietuvos Respublikai, monetų kalyklose.

Lenkijoje rastas Vilniuje nukaltų monetų lobis. *Liublino paveldosaugos agentūros nuotr.*

Interneto svetainėje „Zwiadowca Historii“ rašoma, kad tokios monetos vadinamos „boratynki“ pagal Tito Livio Burattini, kuris tuo metu vadovavo Krokuvos monetų kalyklai, pavarde. Italas T. L. Burattini buvo garsus išradėjas ir monetų kaldintojas, kuris įvedė varines monetas Lenkijos ir Lietuvos Respublikoje, nes jų gamyba buvo daug pigesnė nei sidabrinų monetų.

Po ilgamečių karų su Švedija, Rusija ir kazokais valstybės išdas buvo nusiaubtas. Iš pradžių „boratynki“ monetos buvo populiarios, tačiau vėliau T. L. Burattini buvo

apkaltintas vario metalo, iš kurio pagamintos monetos, nuvertinimu ir neteisėtu didžiulio pelno gavimu. Šios tais laikais nelabai vertingos monetos buvo naudojamos kasdiniuose sandoriuose: už visą tūkstantį varinių monetų iš Zaniovkos lobia buvo galima nusipirkti tik „apie dvi poras batų“. Dabar, kaip istorinė relikvija, jos vertos daugiau. Lobis perduotas netoliese esančio Biała Podlaska miesto muziejaus specialistams tolesniems tyrimams. *Parengta pagal dr. Juditos Puišo atsiųstą informaciją*

NAUJOS KNYGOS

Adelė Dirsytė. Slapta vaikų draugė

Dr. Raimundas Kaminskas

Balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Seime buvo pristatyta knyga apie Vilniuje gyvenusią mokytoją Adelę Dirsytę. Knygos „Adelė Dirsytė. Slapta vaikų draugė“ autorės yra sesuo Danguolė Gervytė ir Jūratė Tamošiūnaitė-Karašauskienė. Ją išleido VšĮ „Artumos“ leidykla.

Adelė Dirsytė (1909–1955) studijavo Kaune, Lietuvos universitete, dirbo Lietuvių katalikių moterų draugijoje, dalyvavo ateitininkų veikloje, bendradarbiavo katalikiškoje spaudoje. Sovietų okupacijos metais persikėlė į Vilnių, dirbo mokytoja gimnazijoje, amatų mokykloje. Antrojo pasaulinio karo metais organizavo pagalbą vargstantiesiems. 1946 m. kovo 6 d. Vilniuje A. Dirsytė

Knygos autorės: sesuo Danguolė Gervytė ir Jūratė Tamošiūnaitė-Karašauskienė. *Autoriaus archyvo nuotr.*

buvo apkaltinta antisovietine veikla ir suimta (kartu su 10 žmonių grupe), 8 mėnesius žiauriai tardyta NKGB–MGB vidaus kalėjime. 1946 m. lapkričio 2 d. nuteista dešimčiai

metų kalėti. 1955 m. mirė Chabarovsko krašte, kai buvo likę vos pora mėnesių iki tremties pabaigos. Mirė fiziškai ir dvasiškai nukankinta ligoninėje, po paskutinių tremties metų griežčiausio režimo lageriuose, kur buvo alinama ne tik sunkiu darbu, bet ir tardymais. Nėra žinoma jos palaidojimo vieta, ji taip ir negrįžo į Lietuvą.

Tremtyje A. Dirsytė surinko tremtinių maldas į pasaulyje žinomą maldaknygę „Marija, gelbėki mus“. Po mirties, 1999 m., Adelė Dirsytė apdovanota Vyčio Kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu. 2000 m. įrašyta į XX a. Bažnyčios martirologą (kankinių sąrašą), kurį šv. Jonas Paulius II iškilmingai paskelbė 2000 m. gegužės 7 d. Romos kolizijoje.

Knyga „Adelė Dirsytė. Slapta vaikų draugė“

Sovietmečiu meilė buvo prilyginta beprotystei

Dalia Leinartė. Neplanuotas gyvenimas. Šeima sovietmečio Lietuvoje (2022). Leidėjas – „Aukso žuvys“, 296 p.

„Siekdami, kad nesusiformuotų emociškai ir psichologiškai tvirtas šeimos modelis, sovietų ideologai nuo pat Antrojo pasaulinio karo pabaigos aiškino, kaip kovoti su romantine meile. Visų sričių specialistai rašė, kad, atsidūrę romantiniuose santykiuose, įsimylėję ir apimti aistros žmonės negali adekvačiai vertinti tikrovės. Buvo teigiama, kad reikia stengtis šią būklę kuo greičiau išgyventi, nes, tik remdamiesi sveiku protu, jaunuoliai bus pasiruošę sukurti sovietinę, režimui pavaldžią šeimą“, – teigia lyčių lygybės ekspertė, Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto (CEDAW) narė, Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) profesorė habil. dr. Dalia Leinartė. Universiteto bendruomenei pristatydama savo naują knygą „Neplanuotas gyvenimas. Šeima sovietmečio Lietuvoje“, ji papasakojo, kaip sovietinės okupacijos metu valdžia formavo visuomenės požiūrį į šeimą, romantinius santykius, lyčių lygybę, ir apžvelgė dabartinę situaciją Lietuvoje

Istatymai tiesiogiai veikė šeiminių gyvenimą

Autorė – profesorė habil. dr. Dalia Leinartė. *Asmeninio archyvo nuotr.*

Knygoje autorė išsamiai aprašė, kaip valstybė, remdamasi įstatymais, netiesiogiai kišosi į romantinius santykius. „Sovietmečiu visi mokslus baigę asmenys turėjo prievolę vykti į darbo vietą, kurią paskyrė valstybė. Patys jos pasirinkti negalėjome, privalėjome ten, kur paskirta, atidirbti trejus metus. Kokią įtaką toks įstatymas turėjo šeimai? XX a. 8 dešimtmetį prasidėjęs seksualinis laisvėjimas vystėsi dideliu greičiu. Kontraceptinių priemonių nebuvo, daugelis jaunų moterų ištekėdavo besilaukiančios arba buvo priverstos daryti abortus. Kaip išsiskirti su jaunuoliu, su kuriuo jau buvo kuriama romantinė draugystė, kai vienas gauna paskyrimą į Rokiškį, o kitas – į Marijampolę

(to meto Kapsuką)? Dažnai jie susituokdavo, nes tuomet jų negalėjo išskirti. Ir čia kyla klausimas – ar santuoka buvo prievartinė, organizuota valstybės, ar tai buvo vidinis individualus sprendimas? Tai tik vienas iš pavyzdžių, kaip sovietiniai įstatymai tiesiogiai veikė šeiminių gyvenimą“, – to meto valdžios siekius priminė prof. D. Leinartė.

Istorikės tikinimu, toks romantinės meilės formavimas ir valstybės kišimasis prasidėjo dar stalinizmo laikotarpiu, o vėliau tęsėsi netiesiogiai. „Pagrindinis sovietų valdžios tikslas buvo žmogų paversti kolektyvo dalimi. Tikėtasi, kad taip nesusiformuos ideologijai priešiškos grupės. Jų teigimu, šeima buvo pati mažiausia visuomenės ląstelė ir, jei tėvams bus sudarytos sąlygos mokyti ir ugdyti vaikus patiems, tai taps tarsi užprogramuota bomba. Siekiant, kad nesusiformuotų emociškai ir psichologiškai tvirta šeima, stalinmečiu ir vėliau pradėta aiškinti, kaip kovoti su romantine meile“, – pasakoja prof. D. Leinartė, pabrėždama, kad šiam siekiui įgyvendinti buvo pasitelkti įvairių sričių profesionalai: nuo rašytojų, psichologų iki edukologų.

„XX a. 7 dešimtmetį į sovietinių laikraščių redakcijas pradėjo plūsti jaunuolių, kuriems buvo sunku susigaudyti, kas yra

meilė, kaip tą beprotystę išgyventi ir kada galima kurti tikrą šeimą, kuriai negrės skrybybos, laišškai. Tie, kurie atsakinėjo į tokius laiškus, pasitelkdavo metaforas: „Mielas jaunuoli, meilė yra kaip jūra / ji trenkia kaip perkūnas, bet po to ateina giedros laikotarpis“ ir pan.“, – absurdiškus metodus, kaip sovietmečiu stengtasi neigti sovietinę meilę, apibūdina ekspertė.

Propaganda buvo nukreipta į šeimą

Pasak prof. D. Leinartės, šia monografija ji norėjusi atskleisti ir parodyti, kokia krevių veidrodžių karalystė buvo sovietmečio kasdienybė, ką mūsų visuomenei vis dar sunkiai sekasi suvokti. „Atkūrus nepriklausomybę, universitete buvome pirmieji doktorantai, kurie turėjo parašyti kitokią istoriją, nei tą, kurią dešimtmečiais prieš tai kūrė Istorijos institutas. Turėjome paneigti politinę Lietuvos istoriją nuo pat okupacijos pradžios, 1940 m. 1990-aisiais, kai ėjome iš Sovietų Sąjungos, daug pajėgų buvo mesta siekiant įrodyti, kad sovietinis režimas buvo represinis. Be šio darbo nebūtume galėję turėti tokios valstybės, kokią turime dabar. Tai yra didelis ideologinis ginklas“, – prisimena profesorė.

■ Nukelta | 11 p.

Sovietmečiu meilė buvo prilyginta beprotystei

■ Atkelta iš 10 p.

Vis dėlto, ekspertės teigimu, vieną dalyką praleidome. „Ko tuometinė valdžia nepadarė, nors privalėjo, yra tai, kad nebuvo akcentuota, jog sovietinis režimas buvo ne tik represinis, bet ir totalitarinis. Sovietmečiu visuotinė propaganda buvo labiausiai nukreipta į šeimą, moteris ir vaikus, formavusi fragmentuotus santykius tarp tėvų ir vaikų. Galima paminėti keletą to meto realiųjų. Iki 1968 m. buvo dirbama šešias dienas per savaitę, ilgą laiką kasmetinių atostogų buvo suteikiama vos dvylika dienų per metus, o mamos, kai kūdikiui sukakdavo du mėnesiai, būdavo priverstos grįžti į darbą“, – sovietmečio laikų realijas apibūdina prof. D. Leinartė.

Lyčių lygybė neegzistavo

Naujausioje monografijoje „Neplanuotas gyvenimas. Šeima sovietmečio Lietuvoje“ prof. D. Leinartė kelia ir lyčių lygybės bei lytinio švietimo sovietmečiu klausimus. „Kai XX a. 8 dešimtmetyje prasidėjo seksualinis laisvėjimas, kontraceptinių priemonių, kurios jau plačiai buvo vartojamos Vakaruose, ar prezervatyvų nebuvo. Vadinas, nebuvo ir kaip apsisaugoti nuo venerinių ligų, plintančių lytiniu keliu. Tuo metu visoje Sovietų Sąjungoje prasidėjo venerinių ligų „epidemija“ ir kaip atsakas kuriami venerologiniai dispenseriai. O „Pasiruošimo santuokiniam gyvenimui“ pamokose tiesiog mokyta iki vedybų susilaikyti nuo bet kokių lytinių santykių. Profesorė priminė, kad dažnai visuomenėje pasigirsta nuomonių, jog Sovietų Sąjunga buvo pirmoji šalis pasaulyje, kurioje moterų ir vyrų teisės buvo suvienodintos. Pasak ekspertės, tai – netiesa. „Egzistavo moterų, ypač pokario laikotarpiu, kaip pigios darbo jėgos, išnaudojimas. Jos atlikdavo

Knyga „Neplanuotas gyvenimas“

didelio fizinio pasirengimo reikalaujančius, taip pat rizikingus darbus, pavyzdžiui, nacionalizuojant turtą.

Vėlesniais dešimtmečiais sovietinio tipo moterų teisės ir lyčių lygybė virto visiška parodija. Lietuvoje moterys iki pat 1990 m. ir vėliau už tą patį darbą neuždirbo daugiau nei 70 proc. vyrų gaunamo atlyginimo. Svarbu prisiminti, kad iki 1980 m. nebuvo pakankamai ikimokyklinių įstaigų, kad būtų galima patenkinti gimusių vaikų priėmimo poreikį. Moterys turėjo vienodą darbo krūvį ir tas pačias darbo valandas, kaip ir vyrai, tačiau jos neturėjo bent kiek rimtesnės pagalbos buityje, todėl namų ūkio ir vaikų priežiūros našta gulė ant jų pečių. Sovietų Sąjungoje vadinamoji lyčių lygybė lietuvių moteris. Tuo metu Vakaruose ji apėmė ir vyrus, ir moteris – siekiant pokyčių ir egalitarinės visuomenės, transformuotis turėjo abu, tiek privačiame, tiek darbiname gyvenime“, – moterų padėtį sovietmečiu apibūdina prof. D. Leinartė.

Turime būti pasiruošę spręsti sudėtingus klausimus

Žvelgdama į dabartinę lyčių lygybės si-

tuaciją Lietuvoje, profesorė pabrėžia, kad vis dar esame neišmokę ankstesnių pamokų, kas trukdo mums, kaip valstybei, žengti į priekį tiek įstatymų, tiek pilietinės visuomenės lygmeniu. „Kadangi iki galo neišanalizavome ir, vos tik atkūrus nepriklausomybę, neteikėme prioriteto, kaip lyčių lygybė turėtų būti įgyvendinta, iki šios dienos neigiamai ir su pašaipa žiūrime tiek į feminizmą ir jo pasiekimus, tiek ir į lyčių lygybę bei moterų teises. Dėl to tik nuskurdiname patys save“, – pastebi Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto (CEDAW) narė prof. D. Leinartė.

Pagrindinis šio komiteto, kurio narė prof. D. Leinartė yra nuo 2012 m., tikslas – rūpintis tarptautinių standartų moterų teisių ir lyčių lygybės srityje, įskaitant sveikatos apsaugos, švietimo ir lyčių lygybės šeimose klausimus, įgyvendinimu 189 šalyse narėse. „Lietuva prie CEDAW konvencijos prisijungė 1995 m. Tai, kaip skirtingos šalys vertina šią konvenciją, kiek su ja yra susipažinusi visuomenė, kaip ją vertina politikai, kiek apie ją yra dėstoma universiteto studentams, labai skiriasi. Ir tai visiškai nepriklauso nuo šalies ekonominio išsivystymo ar demokratijos lygmens. Lietuvoje labai trūksta supažindinimo su šia konvencija universitetiniu lygmeniu. Mes neturime supratimo, kodėl tai yra reikalinga. O reikalinga ne vien tam, kad visuomenė žinotų apie tokios konvencijos egzistavimą, bet ir kad būtų susipažinusi, kodėl ir kokie tarptautiniai standartai yra priimti, ir po to spautų savo šalies politikus, kad tie standartai būtų įgyvendinti“, – pilietinės visuomenės svarbą pabrėžia buvusi CEDAW pirmininkė ir vicepirmininkė.

Anot ekspertės, pilietinė visuomenė ir jos vaidmuo yra didelis ginklas. „Tai, ko iš savo

šalių vyriausybų reikalauja pilietinė visuomenė, universitetinis lygmuo, yra fiksuojama CEDAW teikiamose rekomendacijose, kurias vėliau privalu įgyvendinti valstybiniu lygmeniu. Deja, prioritetas dėl lyčių lygybės, moterų teisių įgyvendinimo, apie kurį buvo nemažai kalbama Lietuvai stojant į Europos Sąjungą, atrofuojasi. Pernelyg daug laiko sugaišta kovojant su LGBT+ bendruomene ar kitais „baubais“. Vis dar nesame išsprendę tos pačios lyties asmenų partnerystės įteisinimo klausimo, o greitu metu turėsime kelti ir daug sudėtingesnius, pavyzdžiui, lyties identiteto, klausimus“, – situaciją Lietuvoje apžvelgia VDU prof. D. Leinartė.

Apie autore

Prof. habil. dr. D. Leinartė yra VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto profesorė. 2018 m. „Apolitical“ profesorė išrinko viena iš 100 įtakingiausių žmonių lyčių politikos srityje visame pasaulyje. Prof. habil. dr. D. Leinartė rašo publicistinius komentarus žmogaus teisių, lyčių lygybės, feminizmo ir istorijos klausimais, yra knygų „Prijaukintos kasdienybės. Autobiografiniai moterų interviu, 1945–1970 m.“, „Vedusiųjų visuomenė. Santuoka ir skyrybos Lietuvoje XIX amžiuje – XX amžiaus pradžioje“ autorė. 2019 m. už nuopelnus žmogaus teisių ir lyčių lygybės srityje profesorė apdovanota Gedimino ordino Karininko kryžiumi.

2021 m. monografija „Neplanuotas gyvenimas. Šeima sovietmečio Lietuvoje“ buvo išleista anglų kalba. Ši prof. habil. dr. D. Leinartės monografija buvo nominuota tarp penkių geriausių 2022 m. knygų publicistikos ir dokumentikos kategorijoje, apdovanota Kultūros ministerijos Knygos meno konkurso diplomu. ■

LIETUVIŠKA VELYKŲ TRADICIJA

Apie lietuvišką šios didingos ir linksmos šventės tradiciją kalbamės su Lietuvos nacionalinio muziejaus Naujajame arsenale veikiančios parodos „Kelkis, kelkis – jau Velykos!“ kuratorėmis dr. Elvyda Lazauskaite ir Edita Preglauskienė.

– Kokios pagrindinės temos atskleidžia lietuviškoje Velykų tradicijoje?

E. Preglauskienė: Velykos – tai Kristaus prisikėlimo, gamtos pabudimo, tuo pačiu kiekvieno iš mūsų atsinaujinimo šventė. Septynios ilgos gavėnios savaitės skirtos susikaupimui, maldai, pasiruošimui. Paskutinė, svarbiausioji, vadinama Didžiąja. Ji prasideda Verbų sekmadieniu, kuomet šventinamos tradicinės verbos ir prisimenamas Kristaus įžengimas į Jeruzalę.

E. Lazauskaitė: Velykų laikotarpio tradicijoje glaudžiai persipynę senojo tikėjimo ir krikščioniškieji papročiai. Didžiosios savaitės visos dienos įprasminamos iš kartos į kartą perduodamais papročiais, apeigomis, draudimais, spėjimais, magiškais veiksmais. Namų švarinimas, ugnies ir vandens šventinimas, budėjimas prie simbolinio „Kristaus kapo“ bažnyčioje, valgių ruošimas, jų pašventinimas ir pagaliau džiaugsmingas Velykų rytas, skambant bažnyčių varpams. Visa tai suburia žmones bendram laukimui. Bendruomeniškumo puoselėjimas Vely-

Parodos apie Velykų tradicijas eksponatai

kų tradicijoje – labai svarbus. Visi darbai turi būti atliekami be pykčio ir barnių. Lietuvių papročiuose gyvavusios atjautos, pagalbos tradicijos skatino ne tik pačiam keltis naujam gyvenimo laikotarpiui, bet ir paduoti ranką ir pakviesti prie šventinio vaišių stalo tą, kuriam sunkiau. Velykų laikotarpiu visi kartu pergyvenome ne patį linksmiausią laikotarpį, išgyvenome perėjimą nuo rimties iki džiaugsmingo Prisikėlimo šventimo.

– Kaip lietuvių sąmonėje kito Velykų tradicijos suvokimas bėgant laikui? Ar šiandien Velykų reikšmę suvokiame kitaip, nei anksčiau?

E. Preglauskienė: Velykų esmė išlieka, o tradicija yra kintanti, prisitaikanti, gyva tiek, kiek ji atitinka žmonių gyvenimo būdą, jų poreikius. Kiekvienas iš mūsų Velykas išgyvename, patiriame savaip.

E. Lazauskaitė: Keičiasi nebent šventimo būdas. Gal kiek primirštas Velykų laukimo laikotarpio išskirtinumas, didingumas. Ypač Didžiosios savaitės pasiruošimo šventei darbai, kuriais siekta pelnyti švarą, skalsą, sveikatą visiems metams. Tačiau pastebiu, kad visuomenėje jaučiamas susidomėjimas ir poreikis pažinti Velykų tradicijas ir apeigas. Daug kam kyla klausimų, kodėl mūsų krašto pavasario švenčių papročiai yra būtent tokie ir kas juos lėmė. Domina, kokią reikšmę krikščioniškiems Velykų papročiams turėjo senieji pavasarinio virsmo papročiai, kodėl šventės simboliais tapo gyvybingumu pasižymintys medžiai, margučiai.

– Kokią reikšmę lietuviškoje Velykų tradicijoje turi linksminimasis? Kokiose apeigose jis atsispindi?

E. Lazauskaitė: Velykos – visų laukiama,

džiugi šventė. Pavasaris savo grožiu mus išvilioja iš namų. Per Velykas lietuviai labai mėgo svečiuotis: kaimynai ir giminės lankė ir sveikino vieni kitus, žaidė apeiginius žaidimus su margučiais. Tikėjo, kad linksmybėmis galima privilioti sėkmę ir gerį. Linksoms, juoką sukeliančioms pramogoms per Velykas buvo skiriama simbolinė prasmė. Senovės žmonių tikėjimu, juokas turėjo nepaprastos galios pažadinti pavasarį, prikelti žemę naujam gyvenimui. Žemei juokas grąžindavo vaisingumą, gyvybingumą. Buvo tikima, kad juokas nugali mirtį, įvairias gyvenimo negandas. Tad žmonės per šventes stengėsi linksmai leisti laiką, kad linksmi liktų visus metus. Bendri pasilinksminimai, pasivaišinimai – draugiškų santykių išraiška. Buvo galima tikėtis ir pagalbos darbuose, nelaimėje.

E. Preglauskienė: Iš kentus ilgą žiemos laikotarpį, dažnai ir nepriteklių, ilgėjant dienoms su šv. Velykų rytu nušvinta lengvesnio gyvenimo viltis. Linksminimasis – tai noras greičiau pabudinti Žemę, pagrindinę žmonių maitintoją. Ridenant margučius, kuo aukščiau išsisupant sūpynėse ar laistantis vandeniu norėta užtikrinti gerą derlių.

E. Lazauskaitė: Pavasarį visa gyvybė prisikelia, sužydi, sužaliuoja. Tai vilties metas, kai su grįžtančia Saule, šiluma prisikelia ir Žemė. Per žiemą ji nusilpsta, kaip ir žmogus, o švęsdami mes galime padėti jai prisikelti.

■ Nukelta į 12 p.

LIETUVIŠKA VELYKŲ TRADICIJA

■ Atkelta iš 11 p.

– Parodoje pastebima, kad daugelis Velykų papročių susiję su vaikais, o kai kurios apeigos skirtos jaunimui. Kaip Velykų papročiuose sąveikauja skirtingos kartos?

E. Lazauskaitė: Kai kurie kartų šventimo papročiai buvo skirtingi, bet juos jungė buvimas kartu ir noras suteikti kitam gero. Vaikai ir jaunimas dalyvaudavo aktyvesniuose, daugiau vi-

krumo reikalaujančiuose žaidimuose. Šventinis aktyvumas buvo siejamas su siekimu palenkti gyvenimo sėkmę, kas jauniems žmonėms ypač svarbu. Jaunimui labai patiko jau šiuo metu primirštas verbijimo paprotys – ankstų Verbų sekmadienio rytą vaikų ir suaugusiųjų nuplikimas verbos šakele reiškė palinkėjimą jiems sveikatos, budrumo. Vyresnieji jautė pareigą rūpintis, kad vaikai užaugtų sveiki, linksmi, darbštūs. Mažus vaikus pradžiugindavo spalvingu margučiu ar kita dovanėle.

E. Preglauskienė: Kartas jungė ir su margučiais susiję papročiai. Velykų rytą po pamaldų visi skubėdavo greičiau sugrįžti į namus, susėsti prie bendro stalo, pasidalyti

pašventintą margutį – tikėta, kad tai užtikrins santarvę šeimoje visus metus. Antrąją Velykų dieną vaikai eidavo lankyti krikšto tėvų, kurie jiems dovanodavo margučių. Kad turėtų margučių žaidimams, vaikai eidavo kiaušiniuoti ir prisirinkdavo jų pilnas kišenes ir krepšelius. Antrąją Velykų dieną vaikai, jaunimas ir vyrai susirinkdavo ridenti margučių. Ridenimui pasidarydavo iš beržo tošies lovelius. Sakydavo, jog tas, kuris laimės daugiau margučių, turės daugiau laimės visus metus. Mėgdavo varžytis vienas su kitu ir mušdami margučius, – taip rinkdavo stipriausią.

E. Lazauskaitė: Jauni vyrai grupelėmis eidavo per sodybas lalaudami. Tam būdavo pasiruošę iš anksto, pasimokę iš seno gero lalauninko giesmių, oracijų, lalinkų. Merginos atsidėkodavo lalauninkams margučiais. Supimasis – taip pat neatsiejama Velykų šventimo dalis. Pamiškėje tarp dviejų medžių įrengdavo sūpynes. Vaikiniai supdavosi poromis atsistoję, o merginos atsisdusios. Stengdavosi įsisupti kuo aukščiau, – kad linai gerai augtų, kad derlius būtų geras. Vaikai supdavosi atskirai. Jei būdavo šalta, sūpynes jiems įrengdavo daržinėje.

– Veikiausiai nuo parodos atidarymo vis išgirstate apie lankytojų patirtis. Koks Jūsų įspūdis, kokios parodoje

aptariamoms Velykų apeigoms labiausiai stebina lankytojus?

E. Lazauskaitė: Daug kam buvo negirdėtas ir įdomus „silkės išvaymo“ paprotys. Šiais laikais sunku įsivaizduoti, kaip silkė pabosdavo, nes dabar visokio maisto lengvai galime nusipirkti. Taip pat pastebėjau, kad daug kam įdomu išgirsti apie budėjimą bažnyčioje prie „Kristaus kapo“ per Velyknaktį. „Sargybiniai“ budėdavo, o kiti persirengėliai keldavo triukšmą ir krėsdavo pokštus, nes buvo tikima, kad juokas ir triukšmas išbaido visas gyvenimo negandas.

E. Preglauskienė: Lankytojai labai žavisi margučiais – tyrinėja marginimo raštus, klausia, kaip pasigaminti natūralius dažus, kokiais įrankiais skutinėjama. Daug ką nustebina ir tai, kaip muziejuje apskritai galima šimtą ir daugiau metų išlaikyti verbą ar margutį.

E. Lazauskaitė: Domina etnografinių eksponatų rinkiniai, daugumai nepažįstami senieji darbo įrankiai, apeiginis velykinių valgių, ugnies, vandens šventinimas. Lankytojai džiaugiasi paroda. Sako, jog reikia tokių parodų. O mes džiaugiamės, kad galime juos suburti ir atskleisti Velykų tradicijos grožį.

Paroda „Kelkis, kelkis – jau Velykos!“ Naujajame arsenale veiks iki gegužės 2 d. ■

Ar vėl Tu kryžkelėj esi?

Leonas Milčius

*Ar vėl Tu kryžkelėj esi,
Brangi Tėvyne mano?!
Rytuose debesys juodi,
Aplink vien blogos žinios.*

*Namuose vėl taikos mažai,
Mažai tautoj brolybės.
Kas bus už metų, nežinai,
Aplink vien blogos žinios.*

*Skriaudos tikrai, tikrai per daug,
Nerimsta kaimo žmonės.
Skaudu ilgai maldaut ir laukt
Vis blėstančios gerovės.*

*Valdžia visai nutolo,
Pakilo virš visų.
Nebūti nieko doro
Be žemiškų šaknų.*

*O tolstam, smarkiai tolstam
Nuo rašto, savasties.
Ją kaip nuodais apdrabstom
Raidėm kitos šalies.*

.....
*Ar vėl Tu kryžkelėj esi,
Brangi Tėvyne mano?!
Išlik ilgai, išlik širdy
Vaikams per amžius savo.*

Išmirusių bičių medus

Vytautas Pelakauskas

*Lietuviški žodžiai, lietuviškos raidės –
Ir kas jus dėlios?
Senoliai juk baigias.
Jaunimas? Ar grįš atgalios?*

*Ar grįš suviliotas pasaulio stebuklų,
Lėkimo, naudos...
Į tėviškės sodžių – tylų ir kuklų,
Pilną motulės maldos.*

*Čia burias Kalėdom seneliai kas metai,
Ir užstalė – dar netuščia,
Nors... pernai penkiolika, šiemet... tik dešimt
Senolių susirenka čia.*

*Lietuviški žodžiai! Lietuviškos raidės!
Kas jūsų gedės?
Žodyną ištraukę, pavartę, užvertę
Atgal į lentyną padės.*

*Ar kas kada nors paragaus
Išmirusių bičių medaus?*

Ažuolas išnykusios ūkininko sodybos vietoje.
J. Jasaičio nuotr.

„MOKSLO LIETUVOS“ PRENUMERATA Paremkite Lietuvos mokslininkų sąjungą, deklaruodami pajamas, skirdami metinę pajamų mokesčio dalį

„Mokslo Lietuva“ yra akademinės bendruomenės laikraštis, leidžiamas nuo 1989 m. vasaros. Laikraščio leidėjas – Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS). Nuo 2022 metų sausio „Mokslo Lietuva“ leidžiama tik elektroniniu variantu (PDF formatu), kuris siunčiamas į Jūsų nurodytą elektroninį paštą tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje. Per metus išleidžiami 22 numeriai – po du numerius per mėnesį (išskyrus rugpjūtį). Leidinio metinė prenumerata – **20 eurų**. Užsisakyti laikraštį galima nuo bet kurios dienos, nelaukiant einamųjų metų pabaigos. Sumokėję prenumeratos mokesť, nepamirškite pranešti redakcijai savo elektroninio pašto adresą, kuriuo pageidaujate gauti laikraštį. Mūsų el. pašto adresas: mokslolietuva@gmail.com

Prenumeratos mokesťis pervedamas į laikraščio leidėjo – UAB „Mokslininkų laikraštis“ – sąskaitą. Įmonės kodas – 123218653, atsiskaitomoji sąskaita – LT81 7300 0100 0242 3598, AB „Swedbank“. Nurodoma mokėjimo paskirtis – ML prenumerata. Į šią sąskaitą taip pat pervedamas užmokesťis už laikraščio paslaugas: skelbimus, reklamą, užsakomuosius straipsnius.

Finansinę paramą „Mokslo Lietuvai“ (metinę pajamų mokesčio dalį, aukas ir kt.) prašome pervesti Lietuvos mokslininkų sąjungai. Įmonės kodas – 111959769, atsiskaitomoji sąskaita – LT70 7300 0100 0244 9695, AB „Swedbank“. Lietuvos mokslininkų sąjunga ■

„MOKSLO
LIETUVOS“
PARTNERIAI:

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius – Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė – Gintė Niauraitė
Dizaineris – Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Dalius Serafinas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Seržantė, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas, Algirdas Mikas Žemaitaitis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei nei visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169